

THUIS- EN BEJAARDENZORG/ ZORGKUNDIGE 3DE GRAAD BSO SPECIALISATIEJAAR

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

VVKSO – BRUSSEL D/2014/7841/037

Vervangt leerplan D/2005/0279/020 vanaf 1 september 2014

Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs
Guimardstraat 1, 1040 Brussel

Inhoudstafel

1	Studierichtingsprofiel	4
1.1	Situering van de studierichting	4
1.2	Beginsituatie	4
1.3	Wat na het specialisatiejaar?.....	4
1.4	Competenties/algemene doelstellingen.....	5
2	Visie op leren	8
2.1	Samenhang competentie/algemene doelstellingen specialisatiejaar.....	8
2.2	Groeilijn	9
3	Christelijk mensbeeld	13
4	Doelstellingen	14
5	Minimale materiële vereisten	61
5.1	Infrastructuur	61
5.2	Didactisch materiaal/uitrusting.....	62
6	Geïntegreerde Proef	64
7	Stages	65
8	Bibliografie/bronnen	66
	Bijlage: woordenlijst	67

Lessentabel

Voor de lessentabel verwijzen we naar de website van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Zie www.katholiekonderwijs.vlaanderen > lessentabellen > 3de graad > bso > specialisatiejaar > Thuis- en bejaardenzorg/ zorgkundige.

1 Studierichtingsprofiel

1.1 Situering van de studierichting

In de studierichting Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige leert de leerling zorg bieden aan volwassenen en gezinnen. Hierbij ligt de nadruk op het zorg dragen voor specifieke doelgroepen. Dit leren zorgen, maakt deel uit van een bredere vorming van totale ontwikkeling van elke mens naar een waardevol leven en is gebaseerd op een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie.

De leerling leert daarbij functioneren als lid van een team/verpleegkundige equipe binnen een organisatie.

De zorg en begeleiding vindt plaats in diverse complexe zorgsituaties (onder verwijderd toezicht).

Hiertoe verwerven de leerlingen een aantal competenties die leiden tot een beroepskwalificatie (Verzorgende) én tot de registratie als zorgkundige.

Een krachtige leeromgeving helpt leerlingen groeien in competentie. Er is veel praktijk op school en stage.

1.2 Beginsituatie

Leerlingen dienen te voldoen aan de instapvereisten voor het specialisatiejaar.

De 3de graad Verzorging vormt de meest logische onderbouw voor een specialisatiejaar Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige. In deze 3de graad ontdekken leerlingen of hun interesses en mogelijkheden meer zijn gericht op de zorg voor volwassenen of op de begeleiding van kinderen. Leerlingen die zich meer aangesproken voelen door de zorg voor volwassenen en/of gezinnen kiezen voor Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige.

In de derde graad leerden leerlingen zorg dragen voor indirecte zorg en voor het menselijk functioneren*¹ van gebruikers vanuit een totaalvisie. Zij-instromers² moeten³ zich hierin verdiepen.

1.3 Wat na het specialisatiejaar?

Op de arbeidsmarkt

De studierichting Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige is in de eerste plaats een arbeidsmarktgerichte studierichting.

Afgestudeerde leerlingen kunnen gaan werken als verzorgende.

Afgestudeerde leerlingen registreren zich als zorgkundige.

Referentiekader:

- Besluit van de Vlaamse Regering van 27 maart 2009 tot uitvoering van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening in de thuiszorg.
- Wet betreffende de uitvoering van de gezondheidszorgberoepen van 10 mei 2015 (zoals gewijzigd);

---

¹ Woorden met een asterisk worden verklaard in een woordenlijst achteraan in het leerplan.

² Zie toelatingsvoorwaarden studierichting.

³ De leerplandoelstellingen en/of onderliggende doelen aangeduid met een (H), werden reeds bereikt binnen de context van het leerplan 3de graad Verzorging. Zij-instromers dienen zich toe te leggen op het verwerven van de nodige kennis en vaardigheden hieromtrent. Het is belangrijk om hen hierin te begeleiden.

- KB van 12 januari 2006 tot vaststelling van de verpleegkundige activiteiten die de zorgkundigen mogen uitvoeren en de voorwaarden waaronder de zorgkundigen deze handelingen mogen stellen (zoals gewijzigd)⁴.

Verder studeren

Er zijn ook mogelijkheden om door te stromen naar een Se-n-Se binnen het eigen studiegebied: Animator in de ouderenzorg, Leefgroepenwerking... of naar HBO5 Verpleegkunde.

1.4 Competenties/algemene doelstellingen

1.4.1 Competenties

- C1 Als verzorgende, binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
- C2 Als zorgkundige, volgens de geldende regelgeving⁵, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.

1.4.2 Algemene doelstellingen

- AD1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.
- AD2 Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren.
- AD3 Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team/verpleegkundige equipe werken.
- AD4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.
- AD5 Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.
- AD6 Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.
- AD7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren.

1.4.3 Context

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers*
  - gezinnen*
- met aandacht voor specifieke doelgroepen⁶

⁴ 'zoals gewijzigd' verwijst naar het KB van 27 februari 2019 dat een lijst met bijkomende zorgkundige handelingen (lijst van 1 september 2019) toevoegt aan de lijst van 2006. Voor de toegevoegde handelingen: zie p.39

⁵ Zie referentiekader punt 1.3.

⁶ In het Vlaams decreet zorg- en bijstandsverlening werden volgende specifieke doelgroepen opgenomen: kansarmen, psychisch zieken, jonge gezinnen voor en na de geboorte, personen met dementie en terminale zieken.

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder **complexe** situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie.

Zorgsituaties⁷:

Bij de uitwerking van de competenties en algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan **complexe zorgsituaties**:

- de zorgsituatie van de gebruiker vraagt om specifieke zorg voor het menselijk functioneren of om specifieke begeleiding;
- in de zorgsituaties kunnen veranderingen optreden in de vraag en behoefte van de gebruiker en zijn omgeving;
- er kunnen problemen zijn in de communicatie tussen de gebruikers, de verzorgende/zorgkundige en zijn omgeving.

Opdrachten:

Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken voert de leerling **opdrachten/handelingen** uit:

- die meervoudig van aard zijn: toepassen van routines en procedures en combinaties ervan;
- op basis van een door anderen opgesteld (multidisciplinair) werkplan/zorgplan/protocol, dat - indien nodig - wordt afgestemd op specifieke situaties of gebruikers;
- op basis van een zelf opgemaakt zorg- of werkplan (vanuit observaties, overleg met de gebruiker...) in verband met zorgvragen die binnen zijn bevoegdheid vallen;
- waarbij de zorg wordt afgestemd op de gebruiker, op zijn sociaal netwerk en op de situatie (belang van transfer*);
- in een team/verpleegkundige equipe, in een organisatie.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werkt de leerling **onder verwijderd toezicht⁸** (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht) van een verantwoordelijke:

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens bij de gebruiker en meldt deze aan de leidinggevende/verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij hulp moet invoeren - bij problemen of in gevallen van twijfel - en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de gebruiker, leidinggevende, team over de gebruiker, de werkzaamheden en evaluaties.

---

⁷ Vanuit het perspectief van de verzorgende/zorgkundige. Hierbij wordt de complexiteit van de zorgsituatie bepaald door de noodzaak om bij het zorg verlenen:

- in dialoog te treden met de gebruiker en zijn sociaal netwerk,
- in te spelen op de individualiteit van de gebruiker én
- in te spelen op het eigene van de setting.

⁸ Omschrijving: zie Servicedocument bij het leerplan punt 7 Stages.

Settings:

Bij het uitwerken van de algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra
  - gezinszorg
- ziekenhuizen en/of andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

2 Visie op leren

Dit leerplan wil groei, leren in samenhang en het handelen centraal stellen.

We kozen er voor één leerplan uit te schrijven voor het beroepsgericht gedeelte in zijn geheel. Een geïntegreerd leerplan houdt in dat er geen onderverdelingen zijn volgens vakken. Dit betekent dus geen afzonderlijke leerplanonderdelen voor stage, praktijk voeding, praktijk of theorie verzorging... De leerplandoelstellingen worden zodanig aangeboden dat theorie en praktijk als een geheel worden ervaren. Zo wordt het mogelijk om te streven naar een optimale transfer van 'het geleerde en ingeefende op school' naar de praktijk tijdens de stage (i.c. de verschillende settings).

In het servicedocument bij het leerplan duiden we de uitgangspunten en suggereren we een aantal wenken (pedagogisch-didactische wenken, organisatievormen) om met dit leerplan te werken binnen de school.

2.1 Samenhang competentie/algemene doelstellingen specialisatiejaar

We stellen hieronder op visuele wijze de samenhang voor tussen de competenties en algemene doelstellingen van het leerplan Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige:

Verzorgende/zorgkundige

(Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige)

C1	Als verzorgende, binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
C2	Als zorgkundige, volgens de geldende regelgeving⁹, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
AD 7	Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren.
AD 6	Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.
AD 5	Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.
AD 4	Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.
AD 3	Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team/verpleegkundige equipe werken.
AD 2	Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren.
AD 1	Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.

C1 en C2 zijn de competenties die aan het einde van het specialisatiejaar dienen bereikt te worden. In deze competentie komen de leerlijnen van AD1 - 7 samen (horizontale balken). De leerplandoelstellingen zijn in overeenstemming met het profiel van de verzorgende/zorgkundige.

⁹ Zie referentiekader punt 1.3.

2.2 Groeilijn

2.2.1 3de graad - specialisatiejaar

Leerlingen groeien, doorheen hun leertraject naar het specialisatiejaar van de 3de graad toe, uit tot competente personen en beroepsbeoefenaars. We kunnen deze continue groei naar het einde van het leertraject toe en dus ook de relatie tussen het leerplan van de 3de graad en het leerplan van het specialisatiejaar, als volgt voorstellen:

2.2.2 Verzorging – Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige

Derde graad Verzorging	Specialisatiejaar Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige
Competenties	Competenties
C1 Als verzorgende, binnen het kader van de zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.	C1 Als verzorgende, binnen een kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.

C2.1 Als voorbereiding en oriëntering op het functioneren als zorgkundige, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.	C2 Als zorgkundige, volgens de geldende regelgeving ¹⁰ , zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
C.2.2 Als voorbereiding en oriëntering op het functioneren als kinderbegeleider, kinderen begeleiden vanuit een totaalvisie.	
Algemene doelstellingen	Algemene doelstellingen
AD1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.	AD1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.
AD2 Binnen een welomschreven opdracht communiceren.	AD2 Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren.
AD3 Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team werken.	AD3 Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team/verpleegkundige equipe werken.
AD4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.	AD4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.
AD5 Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.	AD5 Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.
AD6 Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.	AD6 Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.
AD7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg/begeleiding en voorbereiden op verder studeren of werken.	AD7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren.
Context	Context
<u>Doelgroepen:</u> Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende doelgroepen: <ul style="list-style-type: none"> gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3 mnd.–3 jaar: basis); volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven. <u>Eenvoudige situaties:</u> In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties . Een combinatie van de zorg- en opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren	<u>Doelgroepen:</u> Bij de uitwerking van de competentie en algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende doelgroepen: <ul style="list-style-type: none"> volwassen gebruikers gezinnen <ul style="list-style-type: none"> → met aandacht voor specifieke doelgroepen <u>Complexe situaties:</u> In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk in het werken in eerder complexe situaties . Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de

¹⁰ Zie referentiekader punt 1.3.

<p>en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:</p> <p><u>Zorg- en opvangsituaties:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel; • in de zorg- en/of opvangsituaties zijn geen acute veranderingen te verwachten; • er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruikers, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving. <p><u>Opdrachten/handelingen:</u></p> <p>Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures); • volgens duidelijke instructies; • op basis van een door anderen opgesteld werkplan/zorgplan/protocol; • in een team, in een organisatie. <p>Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en/of begeleiding.</p> <p><u>Mate van verantwoordelijkheid</u></p> <p>Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken, werken leerlingen onder verwijderd toezicht van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar verwijderd toezicht):</p>	<p>aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie:</p> <p><u>Zorgsituaties:</u></p> <p>Bij de uitwerking van de competenties en algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan complexe zorgsituaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de zorgsituatie van de gebruiker vraagt om specifieke zorg voor het menselijk functioneren of om specifieke begeleiding; • in de zorgsituatie kunnen veranderingen optreden in de vraag en behoefte van de gebruiker en zijn omgeving; • er kunnen problemen zijn in de communicatie tussen de gebruikers, de verzorgende/zorgkundige en zijn omgeving. <p><u>Opdrachten/handelingen:</u></p> <p>Om de competentie/algemene doelstellingen te bereiken, voert de leerling opdrachten/handelingen uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • die meervoudig van aard zijn: toepassen van routines en procedures en combinaties ervan; • op basis van een door anderen opgesteld (multidisciplinair) werkplan / zorgplan / protocol – dat indien nodig – wordt afgestemd op specifieke situaties of gebruikers; • op basis van een zelf opgemaakt zorg- of werkplan (vanuit observaties, overleg met de gebruiker...) in verband met zorgvragen die binnen haar/zijn bevoegdheid vallen; • waarbij de zorg wordt afgestemd op de gebruiker, op zijn sociaal netwerk en op de situatie (belang van transfer); • in een team/verpleegkundige equipe, in een organisatie. <p><u>Mate van verantwoordelijkheid</u></p> <p>Bij het bereiken van de competenties en algemene doelstellingen werkt de leerling onder verwijderd toezicht (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht) van de verantwoordelijke/stagementor/stagebegeleider:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hij/zij observeert en signaleert veranderingen/tekens bij de gebruiker en meldt deze aan de leidinggevende/verantwoordelijke;
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de leidinggevende/verantwoordelijke; • hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen - bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp; • hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de werkzaamheden en evaluaties. <p>Complexe situaties (beschrijving zie inleiding (1.6.3):</p> <p>In complexe situaties werken leerlingen onder de verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren ze (= <u>onder directe begeleiding</u>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp; • hij/zij rapporteert aan de gebruiker, leidinggevende en het team over de gebruiker, de werkzaamheden en evaluaties.
---	--

3 Christelijk mensbeeld

Ons onderwijs streeft de vorming van de totale persoon na waarbij het christelijke mensbeeld centraal staat. Onderstaande waarden zijn dan ook altijd na te streven tijdens alle handelingen:

- respect voor de medemens;
- solidariteit;
- zorg voor milieu en leven;
- respectvol omgaan met eigen geloof, anders gelovigen en niet-gelovigen;
- vanuit eigen spiritualiteit omgaan met ethische problemen.

In de studierichting Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige willen we vanuit de keuze voor een christelijke mensvisie leerlingen helpen uitgroeien tot mensen die – als persoon en als toekomstig beroepsbeoefenaar – in verbondenheid en op een verantwoordelijke wijze in het leven staan. Zo trekken we voor elke studierichting binnen het studiegebied Personenzorg uitdrukkelijk de kaart van een totaalvisie op zorg, gebaseerd op een holistische, emancipatorisch en dynamische mensvisie.

4 Doelstellingen

Tijdsbesteding

- Er wordt een minimum van 10 wekelijkse lestijden besteed aan stage (zie punt 7 p. 65).
- Er wordt een minimum van 10 wekelijkse lestijden besteed aan les op school én
- Er worden 2 wekelijkse lestijden besteed aan AV Expressie.

Het **leerplan** Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige is een geïntegreerd leerplan (zie visie op leren):

- Bij de uitwerking wordt er gestreefd naar een zo groot mogelijke integratie tussen de verschillende algemene doelstellingen.
- Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt er rekening gehouden met de context waarbinnen deze dienen te worden bereikt. Er wordt dus gestreefd naar een evenwichtige tijdsbesteding voor toepassingen binnen de verschillende settings.
- Op stage werken leerlingen als stagiaire en onder verwijderd toezicht. Bij het formuleren van de leerplandoelstellingen werd er uitgegaan van het profiel van de verzorgende/zorgkundige als beginnend beroepsbeoefenaar.

Het bereiken van bepaalde doelstellingen maakt deel uit van een groeiproces, van het levenslang leren van de professional. Wanneer leerlingen op stage rond bepaalde doelstellingen onvoldoende leerkansen krijgen, is het belangrijk om tijdens de lessen op school voldoende tijd aan deze doelstellingen te besteden. Door middel van simulaties, casuïstiek, rollenspelen... is het mogelijk om tijdens de lestijd op school de realiteit zo dicht mogelijk te benaderen. In hun latere beroepsleven kunnen leerlingen dan verder groeien in de al aangeleerde kennis en vaardigheden.

In het **servicedocument** bij het leerplan vindt men suggesties naar organisatievormen.

Leeswijzer

Leerplandoelstelling:

Onderliggende doelen:

Concretisering van de doelstelling in onderliggende doelen. Hier worden de doelen opgesomd die minimaal aan bod moeten komen bij het bereiken van de leerplandoelstelling (basis). Het staat de leraar vrij de leerplandoelstelling verder te verdiepen en uit te breiden.

De onderliggende doelen zijn dus tussenstapjes bij het bereiken van de leerplandoelstelling. Deze opsomming kan een hulpmiddel zijn voor het formuleren van evaluatiecriteria voor de te bereiken leerplandoelstelling.

Toelichting: bij de leerplandoelstelling (zelfde rubricering als bij de toelichting van de algemene doelstelling).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen (specifiek gedeelte):

In deze rubriek geven we aan hoe de leerplandoelstelling in relatie staat met andere leerplandoelstellingen van het leerplan Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige.

Deze leerplandoelstellingen moeten ofwel voorafgaand al bereikt zijn alvorens met de bovenstaande leerplandoelstelling te starten ofwel moeten ze geïntegreerd verwezenlijkt worden. De scholen die kiezen voor meer integratie kunnen in het servicedocument bij het leerplan hiervoor suggesties vinden.

Ook deze opsomming kan een hulpmiddel zijn bij het formuleren van evaluatiecriteria.

Ter info:

- * woorden met een asterisk worden verklaard in een woordenlijst achteraan in het leerplan.
- (H) deze doelstelling is een herhaling van een 'leerplandoelstelling' van de 3de graad Verzorging. Het is aangewezen om leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes (beginsituatie toetsen) alvorens een volgende stap in de leerlijn* te zetten.
- (E) rond deze leerplandoelstelling kan worden gewerkt binnen AV Expressie **of** men kan binnen AV Expressie ondersteunend werken voor het bereiken van de leerplandoelstelling. Voor het aanduiden van de 'E' beperken we ons tot de meest evidente doelstellingen. Het staat het lerarenteam vrij om voor meerdere doelstellingen expressie ondersteunend in te zetten. Het is echter belangrijk om binnen het lerarenteam afspraken te maken omtrent AV Expressie.

Competenties:

C1 Als verzorgende, binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.

C2 Als zorgkundige, volgens de geldende regelgeving¹¹, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.

AD 1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.**Context:****Doelgroep:**

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen.

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie (zie p.6).

Settings:

Bij het uitwerken van de algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende settings:

- woonzorg*
  - o woonzorgcentra
  - o gezinszorg
- ziekenhuizen en/of andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen met mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: zie punt 7 p. 65.

Toelichting:**Beginsituatie:**

In de 3de graad werkten leerlingen reeds rond kwaliteitsbewust handelen in functie van het competent worden als verzorgende binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening. Hierbij lag de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie.

In de 3de graad werd er gewerkt rond de volgende doelstellingen:

- Vanuit een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie handelen in relatie tot de gebruiker en zijn omgeving.

¹¹ Zie referentiekader punt 1.3.

- De kernelementen van het project/missie van een zorginstelling/organisatie en de wijze waarop deze worden geïmplementeerd in de dagelijkse zorg- en/of begeleidingscontext exploreren en aanwenden.
- Bij de uitvoering van een opdracht respectvol, methodisch, milieubewust, veilig, ergonomisch, hygiënisch, economisch handelen volgens de geldende richtlijnen.
- Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren.
- Over het kwaliteitsbewust handelen reflecteren.

Specialisatiejaar:

In het specialisatiejaar is het belangrijk leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes (beginsituatie toetsen), alvorens een volgende stap in de leerlijn* te zetten. In het specialisatiejaar gaan de leerlingen deze kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

Hierbij is het belangrijk dat leerlingen leren bijdragen aan* de kwaliteitszorg binnen een zorginstelling/dienst (dit gaat verder dan het zuiver uitvoeren van procedures). In het specialisatiejaar verwachten we immers dat leerlingen de aangeleerde kennis, vaardigheden en attitudes toepassen binnen verschillende beroepssituaties en ze afstemmen op de individuele gebruiker en zijn situatie (belang van transfer*). Bovendien is het belangrijk om gebruikers te stimuleren tot aspecten van het kwaliteitsbewust handelen.

In functie van het bereiken van competentie en in functie van het handelen vanuit een **totaalvisie** is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD2, AD3, AD4, AD5, AD6 en AD 7.

VISIE

1.1 Bij de uitvoering van een opdracht bijdragen aan* kwaliteitszorg in een zorginstelling/dienst*.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- handelt vanuit een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie in relatie tot de gebruiker en zijn omgeving. (H)
- verduidelijkt het begrip kwaliteitszorg binnen de context van de zorginstelling/dienst.
- maakt kennis met de functie en onderdelen van een kwaliteitshandboek.
- exploreert zorgvisies van zorginstellingen/diensten en de benaderingen waarop ze eventueel gebaseerd zijn.
- handelt volgens de visie op kwaliteitszorg en missie/doelstellingen/richtlijnen/procedures van de zorginstelling/dienst.
- licht toe hoe de visie op kwaliteitszorg binnen de werking van een zorginstelling/dienst wordt geïmplementeerd en wat hierbij de rol van de verzorgende/zorgkundige is.

Toelichting:

Duiding:

- **Zorgvisie:** een visie op zorg die is gebaseerd op benaderingen/visies omtrent kwaliteitsbewust zorg verlenen (kwaliteitsdenken). Levensbeschouwing, mens- en wereldbeeld en missie/opdrachtsverklaring van de zorginstelling/dienst... vormen het referentiekader voor het ontwikkelen van een zorgvisie.

Beginsituatie:

- In de 3de graad exploreerden leerlingen de kernelementen van het project/missie van een zorginstelling/organisatie en de wijze waarop deze worden geïmplementeerd in de dagelijkse zorg en/of begeleidingscontext en leerden ze deze aanwenden.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar komt het kwaliteitshandboek aan bod. Leerlingen leren als verzorgende/zorgkundige bijdragen aan kwaliteitszorg binnen de zorginstelling/dienst/het gezin.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Werken in een zorginstelling/dienst. (3.1)
- Organisatie van de gezondheids- en welzijnszorg voor gebruikers in complexe zorgsituaties exploreren en verduidelijken. (7.2)
- Het (wetgevend) kader verduidelijken en aanwenden waarbinnen de verzorgende/zorgkundige functioneert. (7.4)

RESPECTVOL HANDELEN

1.2 Bij de uitvoering van een opdracht respectvol omgaan met zichzelf.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt zorg voor eigen welbevinden en gezondheid en bewaakt de eigen draagkracht*.
- draagt zorg voor eigen persoonlijke integriteit in moeilijke situaties.
- kent zijn kwaliteiten, voelt eigen grenzen, geeft aan wanneer deze overschreden worden, gaat hier op een voor zichzelf goede manier mee om en kan dit bespreken of vraagt hulp.
- maakt tijd en ruimte voor zingeving.
- bespreekt eigen emoties die worden teweeg gebracht door de situatie zoals ontroering, verwondering, verdriet rond verlies en sterven, onmacht, angst.
- bespreekt ervaringen met betrekking tot bijzondere zorgnoden en moeilijke situaties.

Toelichting:

Duiding:

- Stress, draagkracht, coping kaderen in het 'stressverwerkingspatroon' (Gordon).
- Rond het bewaken van eigen grenzen is het belangrijk aandacht te besteden aan items als:
  - o professionele afstand behouden ten aanzien van de gebruiker, collega's... en hen nabij zijn. (rol van sociale media);
  - o omgaan met taken die niet tot de eigen bevoegdheid behoren;
  - o omgaan met een onveilige werkomgeving;
  - o omgaan met ongewenste intimiteiten;
  - o burn-out.
- Rond tijd en ruimte maken voor zingeving is het belangrijk om aandacht te besteden aan items als:
  - o tijd maken voor herbronning;
  - o omgaan met zingevingvragen m.b.t. leven en dood, ziek zijn;
  - o tijd maken voor gebed/bezinning;

- o aandacht voor humor in de zorg...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Reflecteren over het eigen kwaliteitsbewust handelen. (1.12)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Samenwerken in een gestructureerd team/een verpleegkundige equipe. (3.3)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)
- Omgaan met bijzondere zorgnoden in complexe zorgsituaties. (5.5)

1.3 Bij de uitvoering van een opdracht het respectvol handelen afstemmen op de ander en zijn situatie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- handelt volgens een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie. (H)
- handelt vanuit een animatieve grondhouding*.
- gaat een zorgrelatie aan met de gebruiker en zijn familie.
- heeft oog voor het welbevinden en de betrokkenheid van het sociaal netwerk* van de gebruiker.
- individualiseert zorg volgens de wensen en behoeften van de gebruiker, met oog voor zelfbeschikkingsrecht, privacy, welbevinden en betrokkenheid.
- licht toe dat men als verzorgende/zorgkundige binnentreedt in de intimiteit van de woonsituatie.
- laat de gebruiker en zijn sociaal netwerk* bij de zorg participeren*.
- verduidelijkt het begrip vooroordelen en het ontstaan ervan.
- Verduidelijkt hoe (eigen) vooroordelen het (eigen) professioneel handelen beïnvloeden.
- gaat op een gepaste manier om met eigen vooroordelen en die van anderen.
- gaat respectvol om met materialen en benodigdheden. (H)
- is loyaal aan medeleerlingen, klas, school, team en organisatie. (H)

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)

1.4 Bij de uitvoering van een opdracht ethisch* en deontologisch* handelen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht het belang van ethisch en deontologisch handelen in de zorg toe.
- respecteert het beroepsgeheim. (H)
- verduidelijkt de patiëntenrechten.

- verduidelijkt eigen waarden en normen m.b.t. zorg verlenen.
- licht toe hoe waarden en normen een invloed hebben op het handelen.
- verduidelijkt dat men in verschillende culturen verschillende waarden en normen hanteert in verband met zorg*.
- gaat om met verschillen in waarden en normen.
- reflecteert over zorgethische, dagelijkse aspecten en situaties in de zorg.
- bespreekt ervaringen met betrekking tot ethische/morele dilemma's in de zorg.
- reflecteert onder begeleiding over ethische dilemma's binnen de zorg.

Toelichting:

Duiding:

- Eigen morele dilemma's behoren tot het gezondheidspatroon (Gordon) 'waarden en overtuiging'.
- Het ethisch en deontologisch handelen is een groeiproces. Het is belangrijk dat leerlingen beseffen dat dit deel uitmaakt van levenslang leren.

Beginsituatie:

- In functie van het respectvol omgaan met anderen leerden leerlingen m.b.t. het ethisch en deontologisch handelen het beroepsgeheim verduidelijken en toelichten, het beroepsgeheim respecteren, aandacht hebben voor privacy, discretie en zelfbeschikkingsrecht en exploreerden ze de patiëntenrechten. Tijdens het reflecteren over het eigen handelen, kwamen ethische aspecten in het handelen aan bod.

Specialisatiejaar:

- Het is belangrijk om uitdrukkelijk aandacht te besteden aan het ethisch en deontologisch handelen en het bespreken van en reflecteren over ethische aspecten en dilemma's in de zorg.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bijdragen aan kwaliteitszorg in een zorginstelling/dienst. (1.1)
- Reflecteren over het eigen kwaliteitsbewust handelen. (1.12)
- Omgaan met bijzondere zorgnoden in complexe zorgsituaties. (5.5).
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

METHODISCH HANDELEN

1.5 Bij de uitvoering van een opdracht het methodisch handelen afstemmen op de gebruiker en zijn situatie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- doorloopt bij de uitvoering van een opdracht de fasen van het zich informeren, plannen, uitvoeren en evalueren. (H)
- houdt rekening met de behoefte, wensen en (zorg)visie van de gebruiker en zijn sociaal netwerk/zorginstelling dienst.

- stemt op basis van observaties of na overleg met gebruiker en/of zijn sociaal netwerk/ verantwoordelijke/team een door anderen opgesteld zorgplan af op de gebruiker en zijn situatie.
- stelt zelf een zorg- of werkplan op voor het uitvoeren van zorgvragen die binnen de eigen bevoegdheid vallen.
- voert onder verwijderd toezicht taken uit volgens criteria.
- combineert taken.
- evalueert een eigen zorg- of werkplan op basis van observaties en stuurt het bij.

Toelichting:

Duiding:

- Belang van het hanteren van vakliteratuur binnen de fase van het informeren.
- Afstemmen: op een concrete (thuis)situatie of omgeving, op de gebruiker als individu (transfer).
- Combineren van taken: het combineren van verzorgende, (ped)agogische en huishoudelijke taken die eigen zijn aan de setting.
- Criteria: tempo, zelfstandig...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)

MILIEUBEWUST HANDELEN

1.6 Bij de uitvoering van een opdracht bijdragen aan het milieubewust handelen volgens de geldende richtlijnen*.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- past het milieubewust handelen aan de gebruiker en de situatie aan.

Toelichting:

Beginsituatie:

- De leerling leerde al van in de 2de en 3de graad milieubewust omgaan met afval, materialen en benodigdheden, water en energie.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar heeft men aandacht voor het milieubewust handelen binnen verschillende settings en voor het aanpassen van het eigen handelen aan de gebruiker en aan verschillende situaties. We denken bijvoorbeeld aan het handelen met beperkte mogelijkheden in een thuissituatie of het zich aanpassen aan de gewoonten en wensen van de gebruiker of aan de regels van de zorginstelling/dienst, gemeente...

VEILIG HANDELEN

1.7 Bij de uitvoering van een opdracht veilig handelen en bijdragen aan de veiligheid van de ander volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van preventie en bescherming op het werk. (H)
- informeert zich vanuit risicoanalyse, werkpostfiche, werkplaatsreglement en preventiemaatregelen over de geldende richtlijnen en hun belang. (H)
- past geldende richtlijnen m.b.t. persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's), brandveiligheid, evacueren, materialen en benodigdheden en psychosociale veiligheid toe. (H)
- past preventiemaatregelen toe om veel voorkomende ongevallen in de zorg te voorkomen.
- past het veilig handelen aan de gebruiker/ander en aan de situatie aan.
- zet de gebruiker/ander aan tot veilig gedrag in en om de omgeving van het huis/de zorginstelling.
- beschermt de persoonlijke integriteit* van gebruikers en meldt misbruiken: misbehandeling, verwaarlozing.

Toelichting:

Beginsituatie:

- De leerling leerde in de 2de en 3de graad veilig handelen.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar heeft men aandacht voor het veilig handelen voor zichzelf en voor het bijdragen aan de veiligheid van anderen binnen verschillende settings. De leerling leert het eigen handelen aanpassen aan de gebruiker/ander (bezoeker, mantelzorger, collega...) en aan verschillende situaties. We denken bijvoorbeeld aan het veilig handelen met beperkte mogelijkheden in een thuisomgeving of het zich aanpassen aan de behoeften, mogelijkheden... van de gebruiker/ander of aan de regels van de zorginstelling/dienst...
- Belangrijke herhaling: geldende richtlijnen die eigen zijn aan de setting: bv. richtlijnen m.b.t. evacueren, brandveiligheid...
- Misbruiken melden: belangrijk om te handelen volgens de geldende richtlijnen: nagaan wie men in concrete zorginstellingen/diensten dient te verwittigen en wat de richtlijnen zijn.

Wenken:

- Voorkomen van ongevallen: aandacht voor vallen, CO-vergiftiging, verslikken, bevorderen van veiligheid in huis ...

ERGONOMISCH HANDELEN

1.8 Bij de uitvoering van een opdracht ergonomisch handelen en bijdragen aan het ergonomisch handelen van de ander volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- handelt ergonomisch met aandacht voor houding, materialen en benodigdheden, werkpost. (H)
- hanteert technische hulpmiddelen bij het positioneren, mobiliseren en transporteren op een veilige en ergonomisch verantwoorde wijze. (H)
- past het ergonomisch handelen aan de gebruiker/ander en aan de situatie aan.
- stimuleert de zelfstandigheid van de gebruiker. (H)

Toelichting:

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar heeft men aandacht voor het ergonomisch handelen voor zichzelf en voor het bijdragen aan de zorg voor ergonomie van anderen binnen verschillende settings. De leerling leert het eigen handelen aanpassen aan de gebruiker/ander (bezoeker, mantelzorger, collega...) en aan verschillende situaties. We denken hierbij aan het ergonomisch handelen met beperkte mogelijkheden in een thuisomgeving of het zich aanpassen aan de behoeften, mogelijkheden, beperkingen... van de gebruiker/ander (= gebruikersgerichte ergonomie) of aan de richtlijnen van de zorginstelling/dienst.

HYGIENISCH HANDELEN

1.9 Bij de uitvoering van een opdracht hygiënisch handelen en bijdragen aan het hygiënisch handelen van de ander volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich vanuit risicoanalyse, werkpostfiche, werkplaatsreglement en preventie-maatregelen over de geldende richtlijnen en hun belang. (H)
- past geldende richtlijnen m.b.t. persoonlijke hygiëne, voedselhygiëne/voedselveiligheid, zorg voor de gebruiker, materialen en benodigdheden toe. (H)
- past het hygiënisch handelen aan de gebruiker/ander en aan de situatie aan.

Toelichting:

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar heeft men aandacht voor het hygiënisch handelen voor zichzelf en voor het bijdragen aan de zorg voor hygiëne van anderen binnen verschillende settings. De leerling past het eigen handelen aan de gebruiker/ander (bezoeker, mantelzorger, collega...) en aan verschillende situaties aan. Bijvoorbeeld: het hygiënisch handelen ter voorkoming van besmetting, zorg dragen voor hygiëne met beperkte mogelijkheden in een thuisomgeving of het zich aanpassen aan de wensen, behoeften, mogelijkheden... van de gebruiker/ander of aan de richtlijnen van de zorginstelling/dienst.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker in een complexe zorgsituatie. (4.3)
- Ondersteunen bij kraamzorg (gezinszorg). (4.4)
- Zorg dragen voor een gebruiker waarvan het levenseinde nabij is. (4.5)
- Zorg dragen voor indirecte zorg. (6.2-6.4)

ECONOMISCH HANDELEN

1.10 Bij de uitvoering van een opdracht economisch handelen en bijdragen aan het economisch handelen van de ander volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- past het economisch handelen aan de gebruiker/ander en de situatie aan.
- werkt binnen het budget en houdt rekening met de financiële situatie van de gebruiker.

Toelichting:

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de en 3de graad prijsbewust handelen, zuinig omgaan met materialen en benodigdheden, het First expired - First out principe hanteren, handelen volgens richtlijnen...

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar heeft men aandacht voor het economisch handelen binnen verschillende settings. De leerling past het eigen handelen aan de gebruiker/ander (bezoeker, mantelzorger, collega...) en aan verschillende situaties aan. Bijvoorbeeld: werken binnen een budget met beperkte mogelijkheden, het zich aanpassen aan de wensen, behoeften, mogelijkheden... van de gebruiker/ander of aan de richtlijnen van de voorziening/dienst.

OBSERVEREN, INTERPRETEREN, RAPPORTEREN

1.11 Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert gericht. (H)
- hanteert observatiemethoden en technieken. (H)
- observeert vanuit een totaalvisie met behulp van werkmodellen eigen aan de setting.
- registreert gegevens (H) met behulp van (digitale) werkmodellen eigen aan de setting.
- rapporteert mondeling in een 1-1 relatie (H) en schriftelijk vanuit een totaalvisie en met behulp van (digitale) werkmodellen eigen aan de setting.
- rapporteert in teamverband vanuit een totaalvisie met behulp van werkmodellen eigen aan de setting.

Toelichting:

Duiding:

- Bij het observeren en rapporteren vanuit een totaalvisie komen volgende items aan bod: het menselijk functioneren van de gebruiker en zijn sociaal netwerk, thuis- en woonomgeving in functie van het zorg verlenen...

- Mogelijke werkmodellen: ICF, gezondheidspatronen, zorgplannen, e-dossiers (Vitalink), gebruikersdossiers, schriftjes (gezinszorg)...

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de graad observeren, registreren en rapporteren.
- In de derde graad leerden ze doelgericht (nauwkeurig, objectief, verwijzend naar concreet gedrag) observeren en het verschil met interpreteren. Ze leerden zowel mondeling als schriftelijk rapporteren in een 1-1 relatie.

Specialisatiejaar:

- Hier is het belangrijk de vaardigheden van de leerlingen te verdiepen met bijzondere aandacht voor het mondeling en schriftelijk rapporteren over de gebruiker en zijn situatie in zijn totaliteit (zowel in een 1-1 relatie als in teamverband).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team/verpleegkundige equipe werken. (AD3)
- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)

REFLECTEREN

1.12 Over het kwaliteitsbewust handelen reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen kwaliteitsbewust handelen en de beleving van de situatie.
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van de ander is.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt het eigen handelen bij.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht ethisch en deontologisch handelen. (1.4)
- Bij de uitvoering van een opdracht het methodisch handelen afstemmen op de gebruiker en zijn situatie. (1.5)

AD 2 Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen:

- kwetsbare gezinnen*;
- jonge gezinnen;
- ouderen;
- gebruikers die (psychisch en/of lichamelijk) chronisch ziek zijn;
- gebruikers die palliatief zijn;
- gebruikers met een beperking...

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra
  - gezinszorg
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: zie punt 7 p. 65.

Toelichting:

Beginsituatie:

In de 3de graad werkten leerlingen reeds rond communicatie in functie van het competent worden als verzorgende binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening. Hierbij lag de nadruk op het communiceren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepalen de eenvoud van de situatie.

In de 3de graad werd er gewerkt rond de volgende doelstellingen:

- Verschillende elementen van het communiceren en de eigen communicatie situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- Vlot en respectvol communiceren.
- Vlot communiceren en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen.
- De eigen communicatie afstemmen.
- Over de communicatie reflecteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Leerlingen pasten de aangeleerde kennis, vaardigheden en attitudes toe bij het voeren van ondersteunende en functionele gesprekken met gebruikers en hun sociaal netwerk, bij het voeren

van functionerings- en evaluatiegesprekken met leraren, mentoren, verantwoordelijken... bij het rapporteren aan een verantwoordelijke.

Specialisatiejaar:

Het is belangrijk leerlingen te appelleren op deze reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In het specialisatiejaar zullen de leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

Het is belangrijk dat leerlingen vaardiger worden in het communiceren én dat ze leren communiceren in **complexere situaties: complexere gesprekken zoals slechtnieuwsgesprek, adviesgesprek, helpende/empathische gesprekken m.b.t. moeilijkere thema's: verdriet, verlies, zingeving...** Naast het rapporteren aan een verantwoordelijke (H) dient het rapporteren aan een gebruiker en over een gebruiker aan het sociaal netwerk te worden ingeoeffend.

In functie van het bereiken van de competenties en vanuit het handelen vanuit een **totaalvisie** op zorg en begeleiding, is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD3, AD4, AD5, AD6 en AD7. Hierbij is het afstemmen van de communicatie op de gebruiker en de situatie (o.a. zorgcontext, sociaal netwerk) een belangrijk aandachtspunt (belang van transfer*).

VLOT COMMUNICEREN

2.1 Vlot en respectvol communiceren in een 1-1 relatie.

(E)

Onderliggende doelen:

De leerling:

- hanteert communicatieve vaardigheden in een 1-1 relatie. (H)
- stemt communicatie in 1-1 relatie af op de mogelijkheden, specifieke noden en situatie van de gebruiker en gebruikt indien nodig hulpmiddelen.
- voert in dagdagelijkse beroepssituaties complexere gesprekken in een 1-1 relatie.
- communiceert in een 1-1 relatie met durf en openheid over moeilijke thema's.
- wint informatie in bij gebruiker en peilt naar behoeften, wensen, voorkeuren, gewoonten.
- informeert de gebruiker in samenwerking met de verpleegkundige of verantwoordelijke overeenkomstig het zorgplan.

Toelichting:

Duiding:

- Het communiceren kan verbaal, non-verbaal, mondeling of schriftelijk zijn.
- Afstemmen op mogelijkheden, specifieke noden en situatie van gebruiker: aandacht voor de afstemming van de communicatie op specifieke doelgroepen.
- Hulpmiddelen: grafisch-visuele (bv. pictogrammen) of ruimtelijk-tactiele (gebaren, schrijven in de hand, braille, voorwerpen die verwijzen...) communicatievormen ter ondersteuning van de communicatie.
- Met complexere gesprekken in dagdagelijkse situaties denken we aan gesprekken die een verzorgende/zorgkundige binnen haar bevoegdheden voert (zie toelichting bij AD):
We denken hierbij aan:
  - o slechtnieuwsgesprekken over thema's zoals het niet kunnen doorgaan van een bepaalde activiteit, een mantelzorger die niet op bezoek kan komen; gesprekken over de wrevel van gebruiker...
  - o Adviesgesprekken over items als gezondheid, leefstijl, behandeling, preventie maatregelen, aandoeningen, organisaties waar men hulp of ondersteuning

kan vragen (gezondheidsbeleving en instandhouding), m.b.t. het organiseren van de huishouding (activiteitenpatroon)...

- o Moeilijke thema's zoals zingeving, verlies, ziek-zijn, seksualiteit, sterven, vereenzaming, verward zijn...

Beginsituatie:

- De leerlingen leerden in de 3de graad verschillende fasen in de communicatie doorlopen, aandacht hebben voor lichaamstaal en congruentie, verschillende communicatieve vaardigheden hanteren zoals actief luisteren, parafraseren en reflecteren, doorvragen, omgaan met feedback, ik-boodschappen gebruiken, vragen stellen, toestemming vragen, informeren en afspraken maken.
- Ze pasten deze vaardigheden toe in eenvoudige situaties in een 1-1 relatie en binnen de context van ondersteunende gesprekken, functionele gesprekken, functionerings- en evaluatiegesprekken.
- Ze leerden assertief zijn en rapporteren aan de verantwoordelijke (1-1 relatie). Ze leerden (in het kader van AD3) overleggen op uitnodiging van de verantwoordelijke.
- Ze leerden op inhouds- en betrekkningsniveau de eigen communicatie afstemmen op de ander en op de situatie in eenvoudige situaties (taalgebruik, verstaanbaarheid, lichaamstaal).

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar wordt het aanwenden van communicatieve vaardigheden uitgebreid en verdiept (afstemming, context).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht het respectvol handelen afstemmen op de ander en zijn situatie. (1.3)
- Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren. (1.11)
- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- Belevingsgericht handelen. (5.3 – 5.6)
- Omgaan met bijzondere noden in complexe zorgsituaties. (5.5)

2.2 Vlot en respectvol communiceren met het sociaal netwerk van de gebruiker.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- communiceert met het sociale netwerk van de gebruiker en hanteert hierbij communicatieve vaardigheden. (H)
- stemt communicatie af op de mogelijkheden, specifieke noden en situatie van de ander en gebruikt indien nodig hulpmiddelen.
- past de communicatie aan de leeftijd van kinderen in het gezin* aan.
- voert in dagdagelijkse beroepssituaties complexere gesprekken met het sociaal netwerk.
- communiceert met het sociaal netwerk met durf en openheid over moeilijke thema's.
- wint informatie in bij het sociaal netwerk en peilt naar wensen, behoeften, voorkeuren, gewoonten van de gebruiker.

- informeert het sociaal netwerk en geeft advies in samenwerking met de verpleegkundige of verantwoordelijke overeenkomstig het zorgplan.
- overlegt met het sociaal netwerk over de uit te voeren zorg.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht het respectvol handelen afstemmen op de ander en zijn situatie. (1.3)
- Bij de uitvoering van een opdracht ethisch en deontologisch handelen. (1.4)
- Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren. (1.11)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie verduidelijken, toelichten en aanwenden. (5.1)
- Belevingsgericht handelen. (5.3-5.6)
- Omgaan met bijzondere zorgnoden in complexe zorgsituaties. (5.5)
- Zorg dragen voor contacten met het sociaal netwerk van de gebruiker. (5.8)

2.3 Helpen bij de administratie van de gebruiker.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- ondersteunt de gebruiker bij het invullen en ordenen van eenvoudige administratieve documenten.
- gaat na tot wie hij/zij zich kan wenden met vragen over de administratie van de gebruiker.

Toelichting:

Duiding:

- De aard van de documenten is afhankelijk van de setting.

2.4 Organisatiespecifieke administratieve taken uitvoeren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- vult het (digitaal) zorgdossier, opvolgdocumenten in volgens de geldende richtlijnen.

Toelichting:

Duiding:

- Het is belangrijk om aandacht te besteden aan documenten die eigen zijn aan de settings waarbinnen leerlingen stage lopen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren. (1.11)
- werken in een zorginstelling/dienst. (3.1)

2.5 Vlot communiceren en gebruik maken van communicatiemiddelen. (H)

Toelichting: Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de en 3de graad op een respectvolle wijze telefoneren, omgaan met sms, ICT, sociale media.

Specialisatiejaar:

- Vanuit concrete casussen kan het zinvol zijn leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis en vaardigheden.
- Opvolgen van en leerlingen leren werken met media gebruikt door de zorginstellingen/ diensten (stageplaatsen).

REFLECTEREN**2.6 Reflecteren over de eigen communicatie aan de hand van een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.****Onderliggende doelen:**

De leerling:

- situeert de eigen communicatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (H)
- reflecteert over het communiceren en de beleving van de situatie.
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van de ander is.
- reflecteert over het eigen taalgebruik.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt de eigen communicatie bij.

AD 3 Binnen een welomschreven opdracht, in een organisatie, in team/verpleegkundige equipe werken.**Context:**Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen
→ met aandacht voor specifieke doelgroepen

Complexe situaties:

In de 3de graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties.

In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert

en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra
  - gezinszorg
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor gebruikers met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: Zie punt 7 p.65.

Toelichting:

Beginsituatie:

In de 3de graad leerden leerlingen in team, binnen een organisatie (samen)werken. Ze leerden in team communiceren en deelnemen aan teamoverleg. Ze vergaderden binnen de eigen klasgroep en leerden aan een verantwoordelijke rapporteren over een gebruiker.

Ze werkten rond volgende doelstellingen:

- De verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- Werken in een instelling/organisatie.
- Vlot en respectvol communiceren in team.
- Vlot en respectvol communiceren en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen.
- De eigen communicatie in team afstemmen.
- Bij het realiseren van een gedelegeerde teamopdracht samenwerken.

Specialisatiejaar:

Het is belangrijk om leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In het specialisatiejaar zullen de leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verder verdiepen, uitbreiden en **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

Het is belangrijk dat leerlingen vaardiger worden in het **werken in team, in het werken in een verpleegkundige equipe en in een organisatie. Dat ze in team/verpleegkundige equipe leren rapporteren over een gebruiker, dat ze actief leren deelnemen aan teamoverleg en dat ze leren samenwerken met andere zorgverleners in de zorginstelling/dienst.**

In functie van het bereiken van de competenties en vanuit het handelen vanuit een **totaalvisie** op zorg en begeleiding, is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD4, AD5, AD6 en AD7.

ZORGINSTELLING/DIENST

3.1 Werken in een zorginstelling/dienst.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt de werking van de zorginstelling (H)/dienst (H)/afdeling.
- verduidelijkt de wijze waarop multidisciplinair wordt samengewerkt binnen de zorginstelling/dienst.
- exploreert de wijze waarop men m.b.t. de gebruiker samenwerkt met andere zorginstellingen/diensten.

- verduidelijkt het belang van diversiteit* en complementariteit* in een zorginstelling/dienst/team.
- neemt een positieve houding aan t.o.v. diversiteit in een zorginstelling/dienst.

Toelichting:

Duiding:

- Het is belangrijk om de thema's (onderdelen van het kwaliteitshandboek) uit te diepen die cruciaal zijn voor de werking van de dienst/zorginstelling.

Beginsituatie:

- In de derde graad exploreerden leerlingen de werking van een organisatie en verduidelijkten ze de verschillende overlegorganen binnen een organisatie.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht bijdragen aan kwaliteitszorg in een zorginstelling/dienst. (1.1)
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)
- Het wetgevend kader verduidelijken en aanwenden waarbinnen een verzorgende/zorgkundige functioneert. (7.4)
- De taken en functie van andere zorg- en welzijnsberoepen binnen de verschillende settings exploreren, verduidelijken en toelichten. (7.5)

COMMUNICEREN IN TEAM

3.2 Vlot en respectvol communiceren in team/een verpleegkundige equipe.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- hanteert communicatieve vaardigheden in team. (H)
- neemt actief deel aan dienstoverdracht en teamoverleg.
- stemt de communicatie af op de situatie en de ander en gebruikt indien nodig hulpmiddelen.
- informeert het team over de gebruiker tijdens overdrachten, gebruikersbesprekingen.
- wisselt informatie uit tijdens overlegmomenten rond gebruikergebonden thema's om de continuïteit van de zorg te verzekeren.
- signaleert klachten en vragen aan de verantwoordelijke.
- voert een functioneringsgesprek met een verantwoordelijke.

Toelichting:

Duiding:

- Gebruiker gebonden thema's zoals diabetes, dementie, palliatieve zorg...

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de derde graad verschillende fasen in de communicatie doorlopen, aandacht hebben voor lichaamstaal en congruentie, actief luisteren, parafraseren en reflecteren, doorvragen, omgaan met feedback, ik-boodschappen gebruiken, vragen stellen, informeren (volgens afspraken) over het eigen handelen en over de taak/opdracht, afspraken maken, overleggen.
- Ze leerden assertief zijn in teamverband en vergaderen (overleggen in teamverband) in de eigen klasgroep binnen de context van het samenwerken in groep.

- Ze leerden de eigen communicatie (op inhouds- en betrekkingniveau) in team afstemmen. Hierbij werd aandacht besteed aan taalgebruik, verstaanbaarheid, lichaamstaal, de situatie (formeel-informeel).
- Ze oefenden de communicatieve vaardigheden binnen de context van het leerplan van de derde graad.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar wordt het aanwenden van communicatieve vaardigheden uitgebreid en verdiept (afstemming op de ander en zijn situatie).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)

SAMENWERKEN

3.3 Samenwerken in een gestructureerd team/een verpleegkundige equipe.

Onderlinge doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waaruit de signaalfunctie van de verzorgende/zorgkundige binnen verschillende complexe zorgsituaties bestaat en weet bij wie hulp kan worden ingeroepen.
- verduidelijkt het belang van teamwerk en licht de voorwaarden tot teamwerk toe.
- verduidelijkt het belang van regels en afspraken in een team.
- licht het belang van de complementariteit van de leden in een team toe.
- werkt met gedelegeerde taken.
- vervult een signaalfunctie ten aanzien van andere zorgverleners (multidisciplinair werken).
- heeft zicht op het groepsgebeuren met aandacht voor groepsklimaat, samenwerken.
- denkt en werkt teamgericht.
- neemt de eigen verantwoordelijkheid op binnen het team.
- houdt zich aan afspraken.
- gaat constructief om met conflicten in een team.

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen binnen de eigen klasgroep in groep werken. Ze leerden hierbij de begrippen 'groep, groepssamenhang, rollen en posities, groepswaarden en -normen' verduidelijken, toelichten en exploreren. Ze leerden ook de sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- In de derde graad leerden leerlingen samenwerken bij het realiseren van gedelegeerde teamopdrachten. Hierbij werd aandacht besteed aan een open en collegiale werksfeer, het constructief samenwerken, het respecteren van taakverdeling en afspraken.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Werken in een zorginstelling/dienst. (3.1)
- Vlot en respectvol communiceren in team. (3.2)

REFLECTEREN

3.4 Over het werken in een organisatie, in team/een verpleegkundige equipe reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- situeert het eigen samenwerken in team/verpleegkundige equipe binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (H)
- reflecteert over het samenwerken in team/verpleegkundige equipe en de beleving van het samenwerken.
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van de ander is.
- reflecteert in groep.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt het eigen handelen bij.

AD 4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.

Aanbevolen tijdsbesteding: 30% van de totaal te besteden lestijd voor het specifiek gedeelte.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen in complexe zorgsituaties (multi problemen*):

- kwetsbare gezinnen
- jonge gezinnen
- ouderen
- gebruikers die (psychisch en/of lichamelijk) chronisch ziek zijn
- gebruikers die palliatief zijn
- gebruikers met een beperking...

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties en op de nog aan te leren bijkomende zorgkundige handelingen (lijst 1 september 2019¹²). Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

¹² Zie KB van 12 januari 2006 (zoals gewijzigd op 27 februari 2019).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra
  - gezinszorg
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: Zie punt 7 p. 65.

Toelichting:

Beginsituatie:

In de derde graad leerden leerlingen als verzorgende binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening zorg dragen voor de gezondheid en welzijn van gebruikers. Ze werkten rond de volgende doelstellingen:

- Begrippen gezondheid en welzijn toelichten en aanwenden.
- De organisatie van de woonzorg toelichten.
- Exploreren en toelichten waar gebruikers met hulpvragen rond gezondheid en welzijn in de eigen regio terecht kunnen.
- Noodsituaties herkennen en accuraat optreden (eerste hulp).
- Zorg dragen voor het menselijk functioneren van gebruikers i.v.m. gezondheidsbeleving en instandhouding, voeding en stofwisseling, uitscheiding, activiteiten, slaap en rust, waarneming en cognitie, seksualiteit en voortplanting (decreet zorg- en bijstandsverlening, Wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen van 10 mei 2015 (zoals gewijzigd), KB van 12 januari 2006 tot vaststelling van de verpleegkundige activiteiten die de zorgkundigen mogen uitvoeren en de voorwaarden waaronder zorgkundigen deze handelingen mogen stellen (zoals gewijzigd)).
- Over het zorgend handelen reflecteren.

Om hierin competent te worden leerden leerlingen:

- Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen toelichten.
- Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en instandhouding van de gebruiker in relatie tot de verschillende gezondheidspatronen.
- Veranderingen en tekens m.b.t. de verschillende patronen observeren en signaleren.
- In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. de verschillende gezondheidspatronen vinden, selecteren en aanwenden.
- Zorg dragen voor het menselijk functioneren m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen.

Specialisatiejaar:

Het is belangrijk leerlingen te appelleren op deze reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In het specialisatiejaar zullen leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en aanwenden binnen de context van dit leerplan.

In functie van het bereiken van de competenties is het belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD5, AD6 en AD7 met nadruk op **'afstemming' van zorg op gebruiker en zijn situatie** (bio psycho sociale visie op het menselijk functioneren¹³):

- In AD4 benaderen we de zorg voor de gebruiker vooral vanuit het perspectief van zijn menselijke organisme (bio).
- In AD5 benaderen we de zorg voor de gebruiker en zijn sociaal netwerk vanuit het menselijk handelen en hun deelname aan het maatschappelijk leven (psycho sociaal).

¹³ Vormt basis voor ICF-model.

- In de uitwerking van het leerplan is het streven naar zoveel mogelijk samenhang tussen beide AD's dus wenselijk.

COMPLEXE ZORGSITUATIES

4.1 Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt dat de complexiteit van de zorgsituatie wordt bepaald door een samenspel van behoeften, mogelijkheden en beperkingen van de gebruiker en van de situatie waarbinnen de gebruiker zich bevindt.
- verzamelt en ordent volgens de geldende richtlijnen gegevens over de gebruiker, zijn wensen en behoeften en zijn situatie.
- informeert zich over en/of observeert de gezondheidstoestand van de gebruiker met aandacht voor veranderingen en tekens:
  - o mogelijke wensen, behoeften en vragen;
  - o stoornissen*;
  - o beperkingen*;
  - o participatieproblemen*.
- verduidelijkt welke vragen en problematieken de verzorgende/zorgkundige zelf kan opnemen en welke hij dient te signaleren aan de gebruiker en/of zijn sociaal netwerk, aan de verantwoordelijke of aan andere zorgverleners.

Toelichting:

Duiding:

- Gezondheidspatronen (Gordon): in de derde graad leerden leerlingen zorg dragen voor het menselijk functioneren vanuit de verschillende gezondheidspatronen. Belangrijk dat leerlingen de verzamelde gegevens vanuit een visie op totaalzorg leren ordenen volgens de patronen of volgens ordeningskaders (zie bv. zorgdossier) die gebruikt worden door de stageplaatsen.
- Geldende richtlijnen: afspraken/procedures die er binnen bepaalde settings zijn omtrent de gegevens die een verzorgende/zorgkundige voor het uitvoeren van zijn taken dient te verzamelen (binnen zijn bevoegdheid).
- Gezondheidstoestand: het samenspel van anatomische eigenschappen en functies (met eventuele stoornissen), activiteiten (met eventuele beperking) en de deelname aan het maatschappelijk leven (met eventuele participatieproblemen) van de gebruiker én externe en persoonlijke factoren bepalen de gezondheidstoestand van de individuele gebruiker.
- Stoornissen: afwijkingen in of verlies van functies of anatomische eigenschappen. Deze afwijkingen kunnen verschillende oorzaken hebben: een aandoening, persoonlijke factoren (bv. leeftijd, een ongeval) of externe factoren (werkloosheid, sociaal isolement...).
- Beperkingen: moeilijkheden die iemand heeft met uitvoeren van activiteiten zoals moeite met eten, wassen, drinken, kleden... (ADL)
- Participatieproblemen: problemen die iemand heeft met het deelnemen aan het maatschappelijk leven.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren. (1.11)

- De actoren in de zorgrelatie en hun beïnvloedende factoren in kaart brengen, verduidelijken en toelichten. (5.1)
- Het wetgevend kader verduidelijken en aanwenden waarbinnen een verzorgende/zorgkundige functioneert. (7.4)
- De taken en functie van de andere zorg- en welzijnsberoepen binnen de verschillende settings exploreren, verduidelijken en toelichten. (7.5)

4.2 Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht de meest voorkomende lichamelijke en psychische stoornissen en aandoeningen en hun veranderingen/tekens toe.
- informeert zich over (aangeboren) stoornissen en aandoeningen bij een concrete gebruiker waarmee hij/zij wordt geconfronteerd op stage en wendt deze informatie aan.
- licht toe hoe stoornissen een invloed hebben op het menselijk functioneren in zijn totaliteit:
  - invloed op meerdere gezondheidspatronen;
  - beperkingen bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten;
  - participatieproblemen.

Toelichting:

Duiding:

- Meest voorkomende (lichamelijke en psychische) aandoeningen: dementie, MS, Parkinson, depressie (cognitie en waarneming); hypertensie, astma, ischemische hartaandoeningen, COPD, aandoeningen aan het bewegingsapparaat, CVA (activiteitenpatroon), depressie, verslavingsproblematieken (zelfbeleving, stressverwerking, rol en relatie); diabetes (voeding en stofwisseling); kanker, infecties (patroon: afhankelijk van soort)... Belangrijk om actuele tendensen op te volgen: zie www.zorg-en-gezondheid.be: Cijfers bv. incidentie: huisartsenpraktijk. Tussen de 'haakjes' vind je de koppeling tussen de aandoening en het gezondheidspatroon. Soms kan men bepaalde aandoeningen aan meerdere patronen koppelen.
- Wat betreft de psychische en psychiatrische aandoeningen is het belangrijk om eerder de nadruk te leggen op veranderingen en tekens dan op de kennis van ziektebeelden: angst, stress, wanen, hallucinatie, verwardheid, gedaalde zelfwaardering, sombere stemmingen, slaapproblemen, gewichtsveranderingen, overgevoeligheid aan prikkels, agressie, gebrek aan therapietrouw, verslavingsverschijnselen, argwaan... Zie www.geestelijkgezondvlaanderen.be en www.similes.be. Het is belangrijk dat leerlingen wanneer ze in het werkveld in contact komen met psychisch zieke gebruikers, tekens en veranderingen kunnen plaatsen binnen een ziekteproces en er mee leren omgaan.
- Aandoeningen en stoornissen waarmee hij/zij wordt geconfronteerd op stage: kunnen ook andere stoornissen/aandoeningen zijn dan waar in de les rond werd gewerkt: bv. ook aandacht voor gebruikers met een verstandelijke of motorische beperkingen. Het is belangrijk dat leerlingen de attitude aanleren om zich te informeren over aandoeningen, beperkingen... en de informatie vervolgens aanwenden in de zorgverlening.

Beginsituatie:

- Leerlingen hebben in de 3de graad in concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. de verschillende gezondheidspatronen leren vinden, selecteren en aanwenden.

Specialisatiejaren:

- Het is belangrijk leerlingen te appelleren op de reeds verworven kennis m.b.t. aandoeningen en ziektes en hierop verder te bouwen in functie van het zorg dragen voor specifieke doelgroepen in complexe situaties.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Psychosociale ondersteuning bieden aan de gebruiker en zijn sociaal netwerk in complexe zorgsituaties. (5.3)
- Gedrag/handelen van de gebruiker in complexe zorgsituaties in een kader plaatsen en aansturen. (5.4)
- Omgaan met bijzondere noden in specifieke zorgsituaties. (5.5)

ZORG DRAGEN VOOR HET MENSELIJK FUNCTIONEREN VANUIT EEN TOTAALVISIE

4.3 Zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker in een complexe zorgsituatie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- handelt vanuit een totaalvisie. (H)
- licht de kenmerken van het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen toe. (H)
- observeert en signaleert veranderingen/tekens bij de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen. (H)
- draagt zorg voor gezondheidsbeleving en instandhouding m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen. (H)
- handelt in complexe zorgsituaties van de gebruikers volgens de geldende regelgeving¹⁴.
- stemt de zorg en ondersteuning bij activiteiten van het dagelijks leven (H) af op de wensen, noden, behoeften en beperkingen van de gebruiker en zijn situatie.
- draagt zorg voor het menselijk functioneren van gebruikers (H) met multi problemen.

Toelichting:

Duiding:

- Handelingen volgens het KB van 12/01/2006 (zoals gewijzigd) (voor de relatie met Vlaams decreet van Zorg en bijstandsverlening: zie servicedocument):
Lijst van 12 januari 2006:
  - o Het informeren en adviseren van de gebruiker en zijn familie conform het zorgplan, voor wat betreft de toegestane technische verstrekkingen. (H)
  - o Het observeren en signaleren bij de gebruiker van veranderingen op fysisch, psychisch en sociaal vlak binnen de context van de activiteiten van het dagelijks leven. (H)
  - o Gebruikers met een dysfunctie van ADL hygiënische zorg verstrekken, conform zorgplan. (H)
  - o Mondzorg. (H)
  - o Kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen uitdoen en weer aantrekken, met uitzondering van compressieverbanden. (H)
  - o De gebruiker in een functionele houding brengen met technische hulpmiddelen en het toezicht hierop, conform het zorgplan. (H)

¹⁴ Zie referentiekader punt 1.3.

- o Vervoer van gebruikers conform het zorgplan. (H)
- o Nagaan of de blaassonde goed functioneert en problemen signaleren. (H)
- o Hygiënische verzorging van een geheelde stoma, die geen wondzorg behoeft. (H)
- o Nagaan of de gebruiker voldoende vocht inneemt en problemen signaleren. (H)
- o Gebruikers helpen bij het innemen van geneesmiddelen, die door een verpleegkundige of een apotheker werden klaargezet en gepersonaliseerd. (H)
- o Gebruikers helpen bij het eten en drinken, behalve bij sondevoeding en slikstoornissen. (H)
- o Maatregelen ter voorkoming van lichamelijke letsels toepassen, conform het zorgplan. (H)
- o Maatregelen ter voorkoming van decubitus toepassen, conform het zorgplan. (H)
- o Maatregelen ter voorkoming van infecties toepassen, conform het zorgplan. (H)
- o Polsslag en lichaamstemperatuur meten en de resultaten meedelen. (H)
- o Gebruikers helpen bij niet steriele afname van excreties en secreties. (H)

Lijst 1 september 2019:

- o Meting van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsels, met inbegrip van de glycemie meting door capillaire bloedafname. De zorgkundige moet de resultaten van deze metingen tijdig en accuraat rapporteren aan de verpleegkundige.
  - o Toediening van medicatie, met uitsluiting van verdovende middelen, die voorbereid is door de verpleegkundige of de apotheker langs volgende toedieningswegen:
    - o oraal (inbegrepen inhalatie);
    - o rectaal;
    - o oogindruppeling;
    - o oorindruppeling;
    - o percutaan;
    - o subcutaan: enkel voor wat betreft de subcutane toediening van gefractioneerde heparine.
  - o Voeding en vochttoediening langs orale weg.
  - o Manuele verwijdering van faecalomen.
  - o Het verwijderen en heraanbrengen van verbanden en kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen.
- Veranderingen en tekens: veranderingen op fysiek, psychisch, sociaal en existentieel vlak, zowel als veranderingen/tekens die betrekking hebben op omgevingsfactoren (binnen een ADL-context). We omschrijven veranderingen/tekens als verschijnselen, parameters, behoeften, wensen...in vergelijking met het gewone, normale, vroegere.

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de derde graad zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker in eenvoudige situaties (zie toelichting AD4).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen. (AD1)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen. (AD5)
- Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren. (AD7)

4.4 Ondersteunen bij kraamzorg (gezinszorg).

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich over de rol van de verzorgende bij kraamzorg (gezinszorg).
- observeert en signaleert veranderingen en tekens bij de pasgeborene en de moeder.
- licht de zorg voor het menselijk functioneren van de pasgeborene toe.
- verduidelijkt het belang van hygiëne en steriliseren.
- verduidelijkt de impact van een geboorte op het gezin.
- draagt zorg voor de pasgeborene en ondersteunt het jonge gezin.

Toelichting: Duiding:

- Als verzorgende werken in de kraamzorg is een specialisatie binnen de gezinszorg. Verzorgenden die in de kraamzorg willen werken, worden hiertoe binnen de diensten verder opgeleid.
- Zorg voor menselijk functioneren: slaap en rust, uitscheiding, activiteiten: hygiënische zorgen, voeding en stofwisseling, gezondheidsbeleving en instandhouding (o.a. preventie wiegendood).
- Veranderingen en tekens:
  - bij de moeder: algemene toestand, lichaamstemperatuur, lochiaal verlies (bloedverlies), toestand van onderste ledematen, toestand van aars en stoelgang, toestand van borsten (vooral bij borstvoeding).
  - bij pasgeborene: algemene toestand, gewicht, urine, stoelgang, temperatuur, kleur, toestand van navelstomp, slapen, huilen, voeding.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen. (AD1)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen. (AD5)
- Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren. (AD7)

4.5 Zorg dragen voor een gebruiker waarvan het levenseinde nabij is.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- licht het concept palliatieve zorg toe.
- licht toe hoe men kan tegemoet komen aan zorgvragen van een gebruiker waarvan het levenseinde nabij is.
- verduidelijkt tekenen van een naderend levenseinde.
- werkt samen met referentiepersonen palliatieve zorg of met leden van een palliatieve equipe.
- staat de gebruiker en zijn sociaal netwerk bij de ziekenzalving en/of andere rituelen bij.

Toelichting: Duiding:

Aandacht voor diversiteit: andere culturen, levensbeschouwingen...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen. (AD1)
- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen. (AD5)
- Psychosociale ondersteuning bieden aan de gebruiker en zijn sociaal netwerk in specifieke zorgsituaties. (5.3)
- Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren. (AD7)
- Het wetgevend kader verduidelijken en aanwenden waarbinnen een verzorgende/zorgkundige functioneert (7.4): verlopen, premies.

4.6 Uitvoeren van de laatste zorgen bij een overlijden in afspraak en volgens de wensen van de overledene en zijn sociaal netwerk.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- exploreert de geldende richtlijnen/procedures bij een overlijden en past ze toe.
- verwittigt de nodige personen bij een overlijden.
- creëert mogelijkheden om afscheid te nemen van de overledene.
- ondersteunt bij de lijktooi en het opbaren van de overledene.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht ethisch en deontologisch handelen. (1.4)
- Psychosociale ondersteuning bieden aan de gebruiker en zijn sociaal netwerk in specifieke zorgsituaties. (5.3)
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

EERSTE HULP**4.7 Noodsituaties herkennen en adequaat optreden.****Onderliggende doelen:**

De leerling:

- schat in of medische of andere hulp moet worden ingeroepen.
- verwittigt de verantwoordelijke volgens de richtlijnen.
- handelt als eerstehulpverlener.
- handelt levensreddend volgens richtlijnen.
- blijft rustig in noodsituaties.

- vermijdt besmetting.

Toelichting:

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de graad (als burger) noodsituaties herkennen en adequaat optreden. In de 3de graad herhaalden ze eerste hulp vaardigheden en leerden ze noodsituaties herkennen en adequaat optreden in professionele situaties (een verantwoordelijke verwittigen volgens de geldende richtlijnen is in professionele situaties noodzakelijk).

Specialisatiejaar:

- Herhaling is noodzakelijk! Leg in specialisatiejaar ook opnieuw de focus op levensreddend handelen volgens richtlijnen en het hanteren van een Automatische Externe Defibrillator.

REFLECTEREN

4.8 Reflecteren over het eigen handelen m.b.t. gezondheid en welzijn.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen en over de beleving van de situatie. (H)
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van de ander is.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten. (H)
- stuurt het eigen handelen bij.

AD 5 Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.

Aanbevolen tijdsbesteding: 35% van de totaal te besteden lestijd voor het specifiek gedeelte.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen in complexe zorgsituaties (multi problemen*):

- o kwetsbare gezinnen

- o jonge gezinnen
- o ouderen
- o gebruikers die (psychisch en/of lichamelijk) chronisch ziek zijn
- o gebruikers die palliatief zijn
- o gebruikers met een beperking...

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - o Woonzorgcentra;
  - o Gezinszorg.
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: Zie punt 7 p. 65

Toelichting:

Beginsituatie:

In de derde graad werkte men rond volgende doelen:

volwassenen/ouderen:

- Een kader om gedrag en sociale interacties te duiden, toe te lichten en aan te wenden.
- Gedrag interpreteren en situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- Het omgaan met volwassenen/ouderen in groep exploreren.
- Aan een groepsactiviteit bij volwassenen/ouderen participeren.
- Begrippen m.b.t. ontwikkeling verduidelijken, toelichten en aanwenden.
- Zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid van volwassenen/ouderen.
- Elementen in de agogische relatie verduidelijken, toelichten en aanwenden: steunen, stimuleren, samenwerken.
- In functie van het zorg dragen, het verouderingsproces van de volwassene/oudere verduidelijken en toelichten.

kinderen:

In de derde graad leerden leerlingen zorg dragen voor het menselijk functioneren van en pedagogisch handelen bij gezonde kinderen van 3 mnd tot 12 jaar. De focus lag bij kinderen van 3mnd - 3 jaar. Ze werkten rond volgende doelstellingen:

- Begrippen m.b.t. ontwikkeling verduidelijken, toelichten en aanwenden.
- Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen.
- Elementen in de pedagogische relatie verduidelijken toelichten en aanwenden.
- In functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind verduidelijken en toelichten.
- Ontwikkelingsstimulerend handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren.
- Het omgaan met kinderen in groep exploreren.
- Aan een groepsactiviteit begeleid door een begeleider participeren.
- Een activiteit bij een kleine groep kinderen begeleiden.

Specialisatiejaar:

Het is belangrijk leerlingen te appelleren op deze reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In het specialisatiejaar zullen leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

In functie van het bereiken van de competenties is het belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD4, AD6 en AD7 met nadruk **op 'afstemming' van zorg/agogisch handelen op de gebruiker en zijn situatie** (bio psycho sociale visie op het menselijk functioneren¹⁵):

- In AD4 benaderen we de zorg voor de gebruiker vooral vanuit het perspectief van zijn menselijke organisme (bio).
- In AD5 benaderen we de zorg voor de gebruiker en zijn sociaal netwerk vanuit het menselijk handelen en hun deelname aan het maatschappelijk leven (psycho sociale).

In de uitwerking van het leerplan is het streven naar zoveel mogelijk samenhang tussen beide AD's dus wenselijk.

DE ZORGRELATIE

5.1 De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- brengt de verschillende actoren en partners in de zorgrelatie in kaart.
- licht de rol en het belang toe van de verschillende actoren en partners in de zorgrelatie.
- licht de eigen rol in de zorgrelatie met de gebruiker en het sociaal netwerk toe.
- licht de verschillende persoonlijke en externe factoren toe die de actoren en partners in de zorgrelatie beïnvloeden.

Toelichting:

Duiding:

- Actoren: gebruiker, zorgverlener, sociaal netwerk van gebruiker, voorziening/dienst, cultuur en samenleving.
- Persoonlijke factoren zoals leeftijd, geslacht, levensstijl (talent, waarden, gewoonten, levensovertuiging, begeleidingsstijl....), levensloop, gezondheid...
- Externe factoren zoals klimaat, sociale omgeving, fysiek milieu/leefomgeving.

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen kenmerken m.b.t. lichamelijk, psychisch, sociaal en existentieel welbevinden en de beïnvloedende factoren toelichten. Het accent lag op de eigen leefstijl.
- In de 3de graad lag het accent op de relatie gebruiker- verzorgende.

Specialisatiejaar:

- Nadruk op alle actoren in de zorgrelatie (systeem).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)

¹⁵ Vormt basis voor ICF-model.

- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen en hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

ONTWIKKELING

5.2 Het zorg dragen voor de gebruiker aanpassen aan zijn ontwikkelingsproces.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt en licht, in functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind toe. (H)
- verduidelijkt en licht, in functie van het zorg dragen, het ontwikkelingsproces van de volwassene/oudere toe. (H)

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de derde graad leerden leerlingen mijlpalen in de ontwikkeling en het verouderingsproces toelichten.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar leren leerlingen de reeds verworven kennis en vaardigheden aanwenden en de zorg afstemmen op de gebruiker. Het is hierbij belangrijk om aandacht te besteden aan het eigene van specifieke doelgroepen: kwetsbare gezinnen, jonge gezinnen, ouderen, gebruikers die (psychisch of lichamelijk) chronisch ziek zijn, gebruikers met een beperking (verstandelijke of motorische handicap)...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

BELEVINGSGERICHT HANDELEN

Psychosociale ondersteuning

5.3 Psychosociale ondersteuning bieden aan de gebruiker en zijn sociaal netwerk in complexe zorgsituaties.

(E)

Onderliggende doelen:

De leerling:

Waarneming en cognitie:

- herkent en verduidelijkt specifiek gedrag dat eigen is aan dementie zoals zwerfgedrag, agressie, onrust, decorumverlies.
- krijgt zicht op de levensloop van de gebruiker.
- verduidelijkt het belang van reminiscentie, validation, snoezelen.

Zelfbeleving:

- verduidelijkt een aantal veel voorkomende (emotionele) reacties die de beleving van de gebruiker bepalen m.b.t. ziek worden, ziek zijn, palliatief zijn, het leven met een beperking.
- verduidelijkt een aantal veel voorkomende (emotionele) reacties die samengaan met veroudering.
- verduidelijkt de invloed van externe factoren op de beleving van de gebruiker.
- merkt psychosociale en emotionele problemen m.b.t. zelfbeleving op en toont er begrip voor.
- herkent het verschil tussen normale en abnormale emotionele reacties op bijzondere situaties.
- ondersteunt de gebruiker en zijn sociaal netwerk:
  - bij de beleving van persoonlijke en externe factoren;
  - in het omgaan met gevoelens.
- licht het belang van uiterlijke verzorging voor de gebruiker toe.

Stressverwerkingspatroon:

- verduidelijkt het begrip stress.
- vangt de gebruiker en zijn sociaal netwerk op tijdens crisissituaties.
- signaleert crisissituaties.
- verduidelijkt mogelijke signalen van suïcidaal gedrag.
- signaleert suïcidaal gedrag.
- voorkomt en signaleert misbehandeling en verwaarlozing.

Rol en relatie:

- verduidelijkt de fasen in het verwerkingsproces van verdriet en rouw.
- ondersteunt de draaglast van mantelzorgers.
- signaleert overbelasting van de mantelzorger.
- ondersteunt de gebruiker en zijn sociaal netwerk in het hanteren van conflicten.

Waarden en overtuiging:

- heeft aandacht voor de zingeving en de waarden van de gebruiker.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn. (AD4)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)
- Het zorg dragen voor de gebruiker aanpassen aan zijn ontwikkelingsproces. (5.2)
- Gedrag/handelen van de gebruiker in complexe zorgsituaties in een kader plaatsen en aansturen. (5.4)

Gedrag

5.4 Gedrag/handelen van de gebruiker in complexe zorgsituaties in een kader plaatsen en aansturen. (E)

Onderliggende doelen:

De leerling:

- situeert en interpreteert gedrag binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden (H): steunen, stimuleren, samenwerken, sturen.
- verduidelijkt elementen in de agogische relatie, licht ze toe en wendt ze aan. (H)
- situeert gedrag m.b.t. complexe zorgsituaties binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- situeert het relationeel gedrag van de gebruiker en zijn sociaal netwerk binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Stimuleren:

- wendt strategieën aan om bij specifieke doelgroepen gepast gedrag te stimuleren.
- motiveert gebruikers van specifieke doelgroepen tot het stellen van gezondheidsbevorderend gedrag.
- stimuleert de zelfzorg van gebruikers.
- verduidelijkt het belang van observatie- en stimuleringsprogramma's.

Steunen:

- verduidelijkt de begrippen therapietrouw en revalidatie.
- ondersteunt de therapietrouw en revalidatie van gebruikers.
- stemt de dagelijkse activiteiten af op de wensen, behoeften, beperkingen van de gebruiker in complexe situaties.
- individualiseert de zorg van de gebruiker met aandacht voor diversiteit.

Samenwerken/participeren:

- licht toe dat de gebruiker de regie van zijn eigen leven in handen heeft.
- licht het belang van participatie van de gebruiker en zijn sociaal netwerk in het zorgproces toe.
- wendt methoden aan om de gebruiker inspraak te geven en autonomie te verlenen.
- exploreert op welke wijze men binnen de zorginstelling werkt rond de participatie* van gebruikers.

Sturen:

- biedt structuur door :
  - zorg te dragen voor geldende afspraken;
  - zorg te dragen voor de tijdsordening*;
  - te overleggen over de bepaling van grenzen;
  - grenzen toe te lichten.

Toelichting:

Duiding:

- Gedrag m.b.t. complexe zorgsituaties: gedrag m.b.t. het ziekteproces, m.b.t. veroudering...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn. (AD4)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD5)
- Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen. (AD6)

Bijzondere zorgnoden

5.5 Omgaan met bijzondere zorgnoden in complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich over het omgaan met bijzondere zorgnoden en wendt deze informatie aan.
- vraagt indien nodig ondersteuning bij het omgaan met bijzondere zorgnoden.
- begrijpt en hanteert gedrag van gebruikers met bijzondere zorgnoden.
- gaat om met dagelijkse dilemma's in de zorg van gebruikers met bijzondere zorgnoden.

Toelichting:

Duiding:

- Bijzondere zorgnoden en dilemma's: grensoverschrijdend gedrag, dementie en seksualiteit, dementie en communicatie, verslavingsproblematieken, agressief gedrag, gezinsproblematieken, psychisch ziek-zijn, diversiteit (cultuur, geloofsovertuiging, armoedesituaties...), communiceren met gebruikers met een beperking, wonen in extreme situaties, de stap zetten naar een woonzorgcentrum, conflictsituaties, omgaan met zelfverwaarlozing, wat betekent het voor een kind om een ouder te hebben die ziek is of een beperking heeft...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen: respectvol handelen. (1.2-1.4)
- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)
- Gegevens over de gebruiker m.b.t. de verschillende gezondheidspatronen verzamelen om de zorgsituatie van de gebruiker in kaart te brengen. (4.1)
- Verduidelijken en toelichten van stoornissen en aandoeningen én hun invloed op het menselijk functioneren. (4.2)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)
- Belevingsgericht handelen. (5.3-5.5)
- Maatschappelijk tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

Pedagogische ondersteuning

5.6 Begeleiden van de kinderen binnen een gezin. (E)

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt zorg voor het welbevinden en betrokkenheid van kinderen. (H)

- wendt elementen in de pedagogisch relatie aan .(H)
- handelt ontwikkelingsstimulerend bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van kinderen. (H)
- begeleidt kinderen bij spel.
- stimuleert kinderen bij het maken van huiswerk.
- voert ondersteunende gesprekken met kinderen.
- biedt opvoedingsondersteuning in dagdagelijkse bezigheden.

Toelichting:

Duiding:

- Stimuleren bij het maken van huiswerk: randvoorwaarden creëren voor het maken van huiswerk (zorgen voor rust, juiste sfeer en locatie); het kind bemoedigen. We verwachten niet dat de verzorgende/zorgkundige vakinhoudelijke ondersteuning biedt bij het maken van huiswerk.

Beginsituatie:

- In de derde graad leerden leerlingen pedagogisch handelen bij kinderen. Zo leerden ze zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid, ontwikkelingsstimulerend handelen, elementen in de pedagogische relatie (steunen, stimuleren, sturen en samenwerken) aanwenden.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar ligt de nadruk op het begeleiden van kinderen binnen een gezin. Vandaar dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan begeleiding van spel en huiswerk, het communiceren met kinderen wanneer bv. de ouder in het gezin ziek is, het ondersteunen van kwetsbare gezinnen bij opvoeding...

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht mondeling en schriftelijk communiceren. (AD2)

VERBLIJF BINNEN SETTINGS

**5.7 Onthalen en begeleiden van gebruikers bij de komst en het verblijf binnen de verschillende settings of bij transfers naar andere settings.
(E)**

Onderliggende doelen

De leerling:

- onthaalt en begeleidt de opvang van nieuwe gebruikers in de zorginstelling.
- vergelijkt de tijdsordening binnen de verschillende settings.
- licht toe hoe een gebruikersvriendelijke tijdsordening* gebruikers structuur biedt:
  - o herkenbaarheid en houvast met aandacht voor ankerpunten, rituelen en routines;
  - o aandacht voor variatie.
- licht toe hoe bij een gebruikersvriendelijke tijdsordening gebruikers de tijd mee kunnen invullen:
  - o aandacht voor diversiteit en leefwereld van gebruiker;
  - o keuzemogelijkheid, autonomie, ruimte (participatie).
- begeleidt de gebruiker bij de tijdsordening en heeft hierbij aandacht voor diversiteit.

- stimuleert de gebruiker tot het deelnemen aan activiteiten.
- werkt mee tijdens groepsactiviteiten en draagt bij tot een optimaal groepsklimaat.
- verduidelijkt het belang van het opvolgen van gebruikers uit de woonzorg bij hospitalisatie.
- begeleidt als zorgkundige de gebruiker voor en tijdens de behandelingen/onderzoeken, geeft hem uitleg en luistert actief.
- licht toe op welke wijze een gebruiker optimaal wordt voorbereid, onthaald en begeleid bij transfers en wat hierbij de taak is van de verzorgende/zorgkundige.

Toelichting:

Duiding:

- Transfers: verhuis van thuissituatie naar WZC; ontslag uit ziekenhuis; vanuit WZC overgebracht worden naar een ziekenhuis; verhuis van de ene afdeling naar een andere...

SOCIAAL NETWERK VAN DE GEBRUIKER

5.8 Zorg dragen voor contacten met het sociaal netwerk van de gebruiker.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- heeft aandacht voor en houdt rekening met de verscheidenheid in contacten van de gebruiker.
- licht verschillende gezinsvormen toe.
- voert ondersteunende gesprekken met mantelzorgers en/of andere leden uit het sociaal netwerk van de gebruiker.
- stimuleert de gebruiker in het aangaan van sociale contacten.

Toelichting:

Duiding:

- Gezinsvormen: aandacht voor diversiteit in gezinsvormen: verschillende samenlevingsvormen, relaties...

Beginsituatie:

- In de derde graad exploreerden leerlingen het belang van contacten met het sociaal netwerk van de volwassene/oudere.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Vlot en respectvol communiceren met het sociaal netwerk van de gebruiker. (2.2)
- De actoren en beïnvloedende factoren in de zorgrelatie in kaart brengen en hun betekenis verduidelijken en toelichten. (5.1)

REFLECTEREN

5.9 Reflecteren over het eigen (ped)agogisch handelen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen en over de beleving van de situatie.(H)
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van de ander is.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten. (H)
- stuurt het eigen (ped)agogisch handelen bij.

AD 6 Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.

Aanbevolen tijdsbesteding: 15% van de totaal te besteden lestijd voor het specifiek gedeelte

Context:

Maaltijdzorg: bereiden van maaltijden, gerechten, dagvoeding binnen de context van de **dagelijkse keuken**.

→ met aandacht voor **borstvoedingsmelk, flesvoeding, fruit- en groentepap** (kinderen), **dagelijkse gezonde maaltijden** met aandacht voor seizoensproducten (kinderen en volwassenen).

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen in complexe zorgsituaties (multi problemen*):

- kwetsbare gezinnen
- jonge gezinnen
- ouderen
- gebruikers die (psychisch en/of lichamelijk) chronisch ziek zijn (met aandacht voor voedingsadviezen en richtlijnen van arts/diëtist)
- gebruikers die palliatief zijn
- gebruikers met een beperking...

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra;
  - gezinszorg.
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: Zie punt 7 p. 65.

Toelichting:

Beginsituatie:

Maaltijdzorg: in de 3de graad werden de kennis en vaardigheden van leerlingen verbreed naar de meer complexe dagelijkse keuken (gebruik van complexere bereidingswijzen).

Leerlingen groeiden naar meer zelfstandigheid (zelfstandig werkmodellen hanteren, routinehandelingen uitvoeren zonder werkmodellen) en in mate van verantwoordelijkheid (onder verwijderd toezicht).

Bij het verlenen van indirecte zorg waren het combineren van huishoudelijke taken en de organisatie van indirecte zorg binnen een bepaald tijdsbestek belangrijke aandachtspunten.

Leerlingen leerden inzien dat in het zorg dragen voor indirecte zorg, kwaliteitsbewust handelen en communicatie met de gebruiker, maar ook belevingsgericht handelen naar de gebruiker toe en aandacht voor gezondheid noodzakelijk zijn.

Er werd gewerkt rond volgende doelstellingen:

- De plaats en betekenis van huishouding binnen verschillende settings verduidelijken en toelichten.
- De wensen, behoeften, mogelijkheden en beperkingen van de gebruikers binnen de verschillende settings in kaart brengen.
- Vanuit een visie op evenwichtige voeding handelen.
- Indirecte zorg plannen en organiseren.
- Maaltijdzorg en interieur- en linnenzorg voor gebruikers plannen en voorbereiden.
- Boodschappen/aankopen doen voor of met een gebruiker op basis van een met hem of haar besproken lijstje.
- Gerechten voor gebruikers bereiden, bewaren en toepassen van bereidingswijzen en technieken.
- Gerechten, dranken en maaltijden presenteren, inschenken, aanbieden, bedelen en samen maaltijd nemen.
- Vanuit de oriëntatie op materiaal/grondstof, toepassing, eigenschappen; opruimen, verluchten, reinigen en onderhouden van textiel, lokalen, keuken, leefruimten en buitenruimte met behulp van technieken.
- Materialen en benodigdheden wegbrengen, afhalen, reinigen en onderhouden.
- Bedden luchten, opmaken en verschoneren.
- Voor planten en kleine huisdieren zorg dragen.
- Een huiselijke sfeer creëren in leefruimten en hiervoor gebruik maken van materialen en benodigdheden.
- Zorg dragen voor de nazorg m.b.t. indirecte zorg.
- Over het handelen m.b.t. indirecte zorg reflecteren.

Specialisatiejaar:

De doelstellingen zijn vooral herhaling van de 3de graad, daarom plaatsten we de **nieuwe leerstof** in het **vet**. In het specialisatiejaar is het belangrijk leerlingen te appelleren op de reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In het specialisatiejaar gaan de leerlingen deze kennis, vaardigheden en attitudes **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

In functie van het bereiken van de competentie en in functie van handelen vanuit een **totaalvisie** is het bovendien belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD4, AD5 en AD7 met nadruk op **afstemming van de indirecte zorg op de gebruiker, zijn situatie en de zorginstelling/dienst**. Hierbij is het belangrijk dat ze **flexibel en creatief** leren **omgaan met de mogelijkheden in een thuissituatie**.

Voor zij-instromers is het belangrijk om via zelfstudie en stage hun kennis en vaardigheden bij te werken.

INFORMEREN EN PLANNEN

6.1 Het organiseren van de indirecte zorg in complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling;

- informeert zich over en houdt rekening met wensen, behoeften en noden van de gebruiker/zorginstelling. (H)
- raadpleegt bronnen i.v.m. met maaltijdzorg. (H)
- **zoekt informatie over de eigenschappen van een product (productkennis) in relatie tot het voedingspatroon* van de gebruiker op.**
- **stemt de zorg af** op wensen, behoeften en noden van de gebruiker en zijn situatie.
- gaat om met mogelijkheden en beperkingen in thuissituatie/zorginstelling.(H)
- houdt rekening met voorziene tijd.(H)
- houdt rekening met voorziene infrastructuur.(H)
- houdt rekening met een budget.(H)
- legt een **maaltijdpatroon*** vast voor een ganse dag of enkele dagen in afspraak met de gebruiker en zijn omgeving.
- maakt een **(week)planning** voor maaltijdzorg en restverwerking.
- plant de boodschappen in afspraak met de gebruiker.(H)
- combineert huishoudelijke taken: maaltijd-, interieur- en linnenzorg.(H)
- verduidelijkt waarom het belangrijk is zich bij de voorbereiding te oriënteren op factoren van het reinigingsproces en de vuilheidsgraad.(H)
- oriënteert zich op factoren van het reinigingsproces, de vuilheidsgraad, materiaal/grondstof, toepassing en eigenschappen en kiest op basis hiervan een aangepast reinigings- en schoonmaaksysteem met ondersteuning van een werkmodel.(H)
- gaat **creatief en flexibel om met complexe en onverwachte situaties.**
- geeft informatie omtrent **hulpmiddelen** bij indirecte zorg.
- noteert de **ontbrekende voorraad** voor de gebruiker of andere zorgverleners.

Toelichting:

Duiding:

- 'eigenschappen van producten' in relatie tot voedingspatroon: vb. bevat een product gluten, dierlijke eiwitten, zout....? Het is belangrijk dat leerlingen vanuit de kennis over het voedingspatroon van het kind, zichzelf de gewoonte aanleren om zich te informeren omtrent producten die ze wensen te gebruiken en zo hun productkennis uit te breiden.

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 3de graad indirecte zorg organiseren en plannen.

Specialisatiejaar:

- Wat betreft maaltijdzorg is het belangrijk om binnen de context van dit leerplan de focus te leggen op het flexibel omgaan met complexe en onverwachte situaties, op het zoeken van informatie over de eigenschappen van een product in relatie tot het voedingspatroon van het kind. Het afstemmen van de zorg op wensen, behoeften, noden en situatie. Het is

belangrijk dat leerlingen een weekplanning leren maken voor maaltijdzorg. In de 3de graad lag de focus op dagvoeding.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen. (AD1)
- Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn. (AD4)
- Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen. (AD5)
- Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten. (7.1)

UITVOEREN

6.2 Zorg dragen voor maaltijdzorg in complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- combineert huishoudelijke taken. (H)
- handelt vanuit een visie op evenwichtige voeding*. (H)
- **stemt de zorg af** op de wensen, behoeften, noden, beperkingen en mogelijkheden van de gebruiker.
- houdt rekening met de toelichtingen op verpakkingen. (H)
- past de voedingsadviezen/-richtlijnen van de gebruiker en zijn omgeving toe. (H)
- past receptuur aan volgens:
  - o de behoeften/het voedingspatroon van de gebruiker;
  - o de aanwezige benodigdheden;
  - o het aantal personen.
- kiest een passende bereidingswijze, materialen en benodigdheden. (H)
- geeft informatie over hulpmiddelen.
- betreft de gebruiker bij de uitvoering van de maaltijdzorg.
- bereidt gerechten/maaltijden voor de gebruiker. (H)
- bereidt maaltijden gedeeltelijk voor.
- warmt kant en klare maaltijden op.
- doet boodschappen/aankopen aan de hand van de vastgelegde afspraken met de gebruiker. (H)
- verantwoordt de gedane boodschappen. (H)
- bewaart aangekochte goederen, bereide gerechten voor een kortere of langere periode. (H)
- verduidelijkt de voorwaarden voor het bewaren van specifieke voeding.
- presenteert gerechten. (H)
- dekt de tafel (in overleg met gebruiker) en neemt deel aan een tafelgesprek. (H)
- doet de vaat (machinaal of met de hand). (H)
- ontvangt bezoekers.

Toelichting:

Duiding:

- Specifieke voeding: sondevoeding, borstvoedingsmelk...

6.3 Zorg dragen voor interieurzorg in complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- **stemt de zorg af** op de wensen, behoeften en noden van de gebruiker.
- combineert huishoudelijke taken. (H)
- houdt rekening met de toelichtingen op etiketten. (H)
- verlucht en ruimt de keuken, leefruimten en slaapruidten op. (H)
- verschoont en maakt bedden op. (H)
- reinigt en onderhoudt de keuken, leefruimten, slaapruidten, materialen en benodigdheden en houdt hierbij rekening met :
  - o de zorgvraag/frequentie; (H)
  - o vuil en vuilheidsgraad; (H)
  - o de oriëntatie op afwerkmaterialen en oppervlakten; (H)
  - o factoren in het reinigings- en/of onderhoudproces; (H)
  - o **specifieke richtlijnen eigen aan de setting.**
- maakt gebruik van de correcte techniek die eigen is aan het gekozen reinigings- of onderhoudsysteem. (H)
- creëert een huiselijke sfeer in leefruimten. (H)
- draagt zorg voor plant en dier. (H)

6.4 Zorg dragen voor linnenzorg in complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- **stemt de zorg af** op de wensen, behoeften en noden van de gebruiker.
- combineert huishoudelijke taken.(H)
- houdt rekening met de toelichtingen op etiketten.(H)
- verzamelt, controleert en sorteert de was (H) volgens richtlijnen eigen aan de setting.
- wast, droogt de was.(H)
- maakt wasgoed kastklaar. (H)
- doet klein verstelwerk.(H).
- reinigt schoenen.(H)
- **bereidt wasgoed voor** een externe linnendienst/ophaaldienst voor.

- wast, droogt en strijkt wasgoed in een **wassalon**.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen. (AD1)

REFLECTEREN

6.5 Reflecteren over het eigen handelen met betrekking tot indirecte zorg.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen en over de beleving van de situatie.
- verplaatst zich in het standpunt van de ander.
- gaat na wat het effect van zijn/haar handelen op het gedrag van anderen is.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt het eigen handelen bij.

7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- volwassen gebruikers
- gezinnen

→ met aandacht voor specifieke doelgroepen

Complexe situaties:

In de derde graad leerden leerlingen functioneren in eenvoudige situaties. In het specialisatiejaar verdiepen leerlingen hun vaardigheden in het werken in eenvoudige situaties. Verder ligt de nadruk op het functioneren in eerder complexe situaties. Een combinatie van de zorgsituatie waarbinnen de leerling werkt, de aard van de opdrachten die de leerling uitvoert en de mate van verantwoordelijkheid die de leerling draagt, bepaalt de complexiteit van de situatie. (zie p.6)

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg*:
  - woonzorgcentra;
  - gezinszorg.
- ziekenhuizen, andere zorginstellingen en/of diensten zoals PVT, geriatrie, voorzieningen voor mensen met een beperking, diensten thuisverpleegkunde, lokaal dienstencentrum...

Stage: Zie punt 7 p. 65.

Toelichting: Beginsituatie:

In de derde graad werkten leerlingen rond volgende doelstellingen:

- De arbeids- en (stage)voorwaarden van de verzorgende (in opleiding) verduidelijken, toelichten en aanwenden.
- Verschillende beroepscontexten exploreren waarbinnen een verzorgende en de kinderbegeleider werken.
- Kennismaken met verschillende vormen van beroepsuitoefening (beroepsprofielen) binnen de context van de directe zorg, de kinderopvang en met de vereisten om deze beroepsvormen uit te oefenen.
- Binnen de grenzen van de eigen deskundigheid handelen.
- Keuzes motiveren vanuit reflectie op eigen mogelijkheden en beperkingen m.b.t. werken en studeren.
- Eigen (competentie)groei in kaart brengen.
- Het belang van levenslang leren verduidelijken en toelichten.

Specialisatiejaar:

In functie van het bereiken van de competenties is het belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD4, AD5 en AD6.

Volgens de grenzen van de eigen deskundigheid handelen (7.4) is vanuit het profiel van de verzorgende/zorgkundige opnieuw een heel belangrijke leerplandoelstelling voor leerlingen.

MAATSCHAPPIJ**7.1 Maatschappelijke tendensen en uitdagingen voor de zorg verduidelijken en toelichten.****Onderliggende doelen:**

De leerling:

- licht actuele maatschappelijke tendensen en de hiermee samenhangende uitdagingen voor de zorg toe.
- licht de tendens van de 'vermaatschappelijking van de zorg' en de consequenties voor de toekomstige taken van de verzorgende/zorgkundige toe.
- licht het begrip diversiteit toe in relatie tot de taak van de verzorgende/zorgkundige.

Toelichting: Duiding:

- Met 'vermaatschappelijking' van zorg doelen we op de tendens waarbij zorg steeds meer de verantwoordelijkheid wordt van de ganse samenleving en waarbij men inzet op inclusie* zoals bv. het afbouwen van bedden binnen psychiatrische instellingen, binnen instellingen voor gehandicaptenzorg... .ten voordele van het zo lang mogelijk 'thuis wonen' (bv. in kangoeroewoningen, initiatieven voor kleinschalig genormaliseerd wonen...).
- Actuele tendensen: vergrijzing en verzilvering van de samenleving, ver'markt'ing of commercialisering van de zorg, aandacht voor zorgarchitectuur, opzetten van participatiestructuren o.a. met vrijwilligers...
- Diversiteit*: verschillen in leeftijd, geslacht, in gewoonten en levensstijl (met aandacht voor (kans)armoede*, de gevolgen van (kans)armoede voor een gezin en kwetsbare gezinnen*), gezondheid; het hebben van een beperking (inclusie), deel uit maken van een cultureel etnische minderheid: verschillen in gezondheidsbeleving, verschillende levensbeschouwingen; verschillende waarden en overtuigingen.

ORGANISATIE

7.2 Organisatie van de gezondheids-en welzijnszorg voor gebruikers in complexe zorgsituaties exploreren en verduidelijken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt verschillende zorginstellingen/diensten waar de gebruiker in complexe zorgsituaties terecht kan: ziekenhuizen, ouderenzorgvoorzieningen, thuiszorgvoorzieningen, voorzieningen voor gebruikers met een beperking.
- verduidelijkt de rol en functie van de zorginspectie.

Toelichting:

Duiding:

- Woonzorg: integratie thuiszorg en ouderenzorg:
  - o ouderenzorg/woonzorgvoorzieningen zoals: woonzorgcentra, groep van assistentiewoningen, dagverzorgingscentra, centra voor kort verblijf, woonzorgnetwerk, woonzorgloket...;
  - o thuiszorgvoorzieningen: diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, logistieke hulp, oppashulp, thuisverpleging, lokale dienstencentra, regionale dienstencentra, gastopvang, herstelverblijf, maatschappelijk werk Ziekenfonds.
- Voor definities zie: www.zorg-en-gezondheid.be.

7.3 Organisaties en netwerken exploreren en verduidelijken die gebruikers, hun sociaal netwerk en zorgverleners ondersteunen in het kader van complexe zorgsituaties.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt de functie van expertisenetwerken.
- exploreert organisaties die mantelzorgers/gebruikers/zorgverleners ondersteunen.

Toelichting:

Duiding:

- Expertisenetwerken: expertisenetwerk dementie, federatie palliatieve zorg.
- Organisaties ter ondersteuning van mantelzorgers/gebruikers/zorgverleners: vrijwilligerswerkingen, sociale diensten, dementiecafé, thuiszorgwinkel, opvoedingswinkel, thuiszorgequipes palliatieve zorg, Similes, thuishulp (logistieke hulp)...

WERKEN IN DE ZORG

7.4 Het (wetgevend) kader verduidelijken en aanwenden waarbinnen een verzorgende/zorgkundige functioneert.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt de arbeids- en (stage)voorwaarden van de verzorgende (in opleiding) en wendt ze aan. (H)

- verduidelijkt aspecten van sociale wetgeving en arbeidsrecht. (H)
- verduidelijkt de taken van de verzorgende vanuit het decreet zorg- en bijstandsverlening.
- verduidelijkt de taken van de zorgkundige vanuit de geldende regelgeving¹⁶.
- exploreert verschillende beroepscontexten waarbinnen een verzorgende/zorgkundige kan tewerkgesteld worden.
- verduidelijkt het eigene van het werken als verzorgende/zorgkundige binnen de verschillende settings.
- handelt binnen de grenzen van de eigen deskundigheid. (H)
- informeert zich over juridische thema's waarmee een verzorgende/zorgkundige in aanraking komt.

Toelichting:

Duiding:

- Juridische thema's waarmee een zorgkundige in aanraking komt: erfenis, aanstellen van een bewindvoerder, juridische wilsonbekwaamheid, mogelijkheden i.v.m. palliatief verlot, premies... Ook in Pav/Mavo leert men info verzamelen en verwerken omtrent maatschappelijke thema's. Het is belangrijk om hierover afspraken te maken met de leraar PAV/MAVO.

Beginsituatie:

- In de derde graad kwamen in de lessen Pav/Mavo aspecten van sociale wetgeving en arbeidsrecht voor de burger aan bod en werd er gewerkt rond leren solliciteren. Binnen het leerplan van Verzorging exploreerden leerlingen stagereglementering en -vereisten (bv. attest van medisch onderzoek).

7.5 De taken en functie van andere zorg- en welzijnsberoepen binnen de verschillende settings exploreren, verduidelijken en toelichten.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht in een organisatie, in team/een verpleegkundige equipe werken. (AD3)
- Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn. (AD4)
- Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen. (AD5)

7.6 Het belang van levenslang leren exploreren en verduidelijken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van professionalisering als verzorgende/zorgkundige.
- exploreert de mogelijkheden tot nascholing binnen de verschillende settings.
- verduidelijkt de mogelijkheden tot specialisatie binnen de zorg zoals kraamverzorgende, referentiepersoon (diabetes, palliatieve zorg).
- exploreert vormings- en beroepsorganisaties.

¹⁶ Zie referentiekader punt 1.3

- exploreert de rol van de verzorgende/zorgkundige ten aanzien van lerenden.
- exploreert de mogelijkheden tot verder studeren.

Toelichting:

Duiding:

- Levenslang leren komt ook aan bod in Pav/Mavo. Het is belangrijk om afspraken te maken met de leraar Pav/Mavo. Het is in ieder geval belangrijk dat dit thema wordt behandeld vanuit het perspectief van de verzorgende/zorgkundige.
- Verder studeren: Kinderzorg, Se-n-se richtingen Personenzorg, HBO5 Verpleegkunde, richtingen in het volwassenenonderwijs...
- Lerenden: als mentor omgaan met stagiaires, het ondersteunen van vrijwilligers...

REFLECTEREN

7.7 De eigen (competentie)groei in kaart brengen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht eigen kwaliteiten en evolutie toe.
- licht eigen aandachtspunten toe.

5 Minimale materiële vereisten

Inleiding

Er dient voldoende materiaal en infrastructuur aanwezig te zijn voor de leerlingen. Het beschikbare materiaal en de infrastructuur zijn aangepast aan het aantal leerlingen en aan de visie op leren die het lerarenteam hanteert.

De uitrusting en inrichting van lokalen, in het bijzonder de lokalen voor het aanleren van specifieke vaardigheden, dienen te voldoen aan de technische voorschriften betreffende arbeidsveiligheid van de Codex over het Welzijn op het werk, van het Algemeen Reglement voor arbeidsbescherming (ARAB) en van het Algemeen Reglement op de elektrische installaties (AREI). Alle ruimten moeten voldoende ruim, veilig en hygiënisch zijn om een dergelijke opleiding te kunnen realiseren. Raadpleeg hiervoor de preventieadviseur op school.

5.1 Infrastructuur

Gemeenschappelijk:

- Een voldoende ruim (eventueel polyvalent) lokaal dat een krachtige leeromgeving vormt voor verschillende disciplines met:
  - o mogelijkheid tot geïntegreerd werken
  - o verplaatsbare tafels en stoelen
  - o actuele ICT-tools

Bijkomend voor het aanleren van specifieke vaardigheden:

- Een **lokaal** met volgende nutvoorzieningen:
  - o elektriciteitsaansluitingen voor verlichting en elektrische apparaten
  - o voorziening warm en koud water
  - o zone voor handhygiëne met lavabo
- **Zone voor berging** van materialen en benodigdheden
- **Specifiek voor de didactische leskeuken:**
  - o zone voor maaltijdzorg: voorbereiden/plannen/bereiden/nazorg
  - o mogelijkheid voor theoretische lesmomenten
  - o mogelijkheid voor presentatie, bediening en gezamenlijk tafelen
  - o afzuiging
  - o afzonderlijke zone voor linnenzorg (indien aanwezig)

5.2 Didactisch materiaal/uitrusting

Er dient voldoende didactisch materiaal beschikbaar te zijn voor het bereiken van de algemene doelstellingen. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen en benodigdheden, pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden op de school – eventueel tijdelijk door middel van huren bij mediotheek, spel-o-theek ... - **of** beschikbaarheid op de stageplaats, externe opleidingscentra, enz.

We denken hierbij bijvoorbeeld aan:

Materialen en benodigdheden: algemeen

- Beschikbaarheid van actuele vakliteratuur
- Audiovisuele apparatuur zoals bv. camera/opname-apparatuur.

Materialen en benodigdheden in functie van AD 4:

- (Ziekenhuis)bed (hoog-laag), kinderbed en bedlinnen
- Kleine en grote pop
- Reanimatiepoppen
- Transportwagens, zoals bv. linnenkar, verzorgingskar, voedseltransportwagen
- Transfermaterialen voor gebruikers, zoals bv. rolstoel, rollator, tillift...
- Verzorgingsmaterialen

Materialen en benodigdheden in functie van AD5:

- Materialen en benodigdheden ter ondersteuning van het (ped)agogisch handelen (bij volwassenen en bij kinderen)

Materialen en benodigdheden in functie van AD6:

Klein werkmateriaal, toestellen en apparaten in functie van:

- Interieurzorg, naar gelang:
  - het materiaal/de grondstof
  - de toepassing
  - de reinigings- en onderhoudsystemen
- Linnenzorg, naar gelang:
  - de reinigingsprocessen voor hand- en machinewas
  - de processen omtrent gebruiks- en kastklaar maken: verschillende types van strijkijzers, strijkplanken, enz.
- Maaltijdzorg,
naar gelang:
  - de toegepaste technieken (bereiden, verdelen, verkleinen en samenbrengen)

in functie van:

- het koelen, bewaren en invriezen van voedingsmiddelen/grondstoffen
- vaat- en afvalhygiëne
- presentatie en bediening: tafelbekleding, omkadering van voedselpresentatie, uitrusting en decoratie

In het servicedocument vindt u bij de wenken bij de leerplandoelstellingen meerdere suggesties omtrent het aanbieden en gebruiken van verschillende materialen en benodigdheden.

6 Geïntegreerde Proef

In het derde leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs, ingericht onder de vorm van een specialisatiejaar, is de organisatie van een geïntegreerde proef reglementair verplicht. Het algemeen kader daarvoor wordt toegelicht in een VVKSO-Mededeling die u via de directie kunt bekomen.

De proef slaat voornamelijk op de vakken van het specifiek gedeelte. De integratie van andere vakken kan een meerwaarde vormen als die de gip ondersteunen.

De geïntegreerde proef wordt beoordeeld door zowel interne als uit externe deskundigen. Hun evaluatie zal deel uitmaken van het deliberatiedossier.

Het document met specifieke gegevens voor de studierichting is te raadplegen op de website www.vvksso.be via de ingang lessentabellen > 3de graad > bso > specialisatiejaar > Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige.

7 Stages

Naast vorming op school maakt de stage in deze studierichting deel uit van de opleiding.

De leerling krijgt de mogelijkheid om de op school aangeleerde kennis, vaardigheden en attitudes op de stageplaats in te oefenen en/of uit te breiden.

De school/het lerarenteam beslist welke doelstellingen via de stage – in combinatie met voorbereiding tijdens de lestijd - worden bereikt.

De school is verantwoordelijk voor de organisatie van de stage.

De stage moet altijd gebeuren conform de omzendbrief betreffende leerlingenstages in het voltijds secundair onderwijs die u kan raadplegen via www.ond.vlaanderen.be/edulex > omzendbrieven > secundair onderwijs > stages.

In de studierichting Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige is er stage opdat leerlingen de kans krijgen om, naar het einde van de opleiding toe, de competenties en onderliggende leerplandoelstellingen (kennis, vaardigheden en attitudes) binnen bepaalde settings te bereiken.

Leerlingen lopen stage in minimum 2 verschillende settings. Hierbij komen de settings van een woonzorgcentrum en de gezinszorg voor elke leerling minstens aan bod. Er wordt een gemiddelde van minimum 10 uren (per week)¹⁷ besteed aan stage. In functie van het creëren van optimale leeransen streeft men naar voldoende lange stageperiodes per setting (min. 4 uren (per week) per stageplaats).

Stage binnen de verschillende settings staat in functie tot het bereiken van de competenties. Hierbij is het belangrijk dat leerlingen de kans krijgen om alle leerplandoelstellingen die corresponderen aan het profiel van de verzorgende/zorgkundige te bereiken. Een groter deel van de stage kan, volgens de interesse van de leerling en/of de mogelijkheden van de school en/of werkveld besteed worden aan één bepaalde setting.

We adviseren om bij de organisatie van de stage te kiezen voor blokstages.

---

¹⁷ Het totaal aantal stage-uren kan naar gelang de organisatievorm verdeeld worden over het jaar (min. 10u x 36 weken)= 360 uren van 50 minuten (te verdelen in blokken).

8 Bibliografie/bronnen

In het servicedocument vindt u bij de wenken bij de doelstellingen meerdere bronnen en suggesties omtrent actuele publicaties en websites.

We formuleren hier enkel een aantal algemene websites:

www.serv.be

www.zorg-en-gezondheid.be

www.kindengezin.be

www.favv.be

www.gezondleven.be (Vlaams instituut Gezond leven)

www.gezondheid.be

www.rodekruis.be

www.vbjk.be

www.befezo.be (Belgische Federatie voor zorgkundigen)

www.nice-info.be

www.weliswaar.be

Bijlage: woordenlijst

Algemene begrippen

Competentie: integratie van kennis, vaardigheden, attitudes in een welbepaalde context/situatie.

Leerlijnen: concrete uitwerking van een competentie/algemene doelstelling. Een leerlijn geeft de stappen (d.m.v. concrete doelen) weer die men moet doorlopen om het algemene doel of competentie te bereiken.

Medeleerlingen: wanneer we in het leerplan spreken over medeleerlingen, bedoelen we klasgenoten en/of leeftijdsgenoten. We bedoelen niet de andere leerlingen op school (andere graad ed.).

Welomschreven opdracht: een opdracht met duidelijke instructies, concrete leerdoelen en bijhorende evaluatiecriteria.

Werkmodel: recept, instructiefiche, stappenplan, observatielijst, enz.

Transfer: wendbaarheid; het overdragen van in de leersituatie verworven kennis, vaardigheden en attitudes naar actief gebruik in andere contexten. De eigenheid van de setting, de zorgsituatie en/of de eigenheid van de individuele gebruiker en zijn sociaal netwerk bepalen de context.

Werkwoorden gebruikt in de leerplandoelstellingen

Verduidelijken = reproductief: het betreft informatie - feiten, begrippen, woorden, termen, procedures, werkmodellen ... - die door de leraar wordt aangereikt.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: verwoorden, duiden, onder woorden brengen, voorbeelden uit de les verwoorden, verduidelijken van een betekenis, uitleggen, omschrijven ...

Toelichten = productief: betekenis geven aan info die min of meer nieuw is - info die door de leraar werd aangereikt - in een nieuwe situatie gebruiken, in een breder geheel plaatsen.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: illustreren, verklaren, becommentariëren, betekenis uitdrukken, zelf een verband leggen, een eigen gevonden voorbeeld verwoorden, motiveren ...

Aanwenden = productief: betekenis geven aan info die nieuw is – info die door de leraar werd aangereikt of door de leerling werd opgezocht/verworven - , in een nieuwe situatie gebruiken, in een breder geheel plaatsen, in het handelen integreren.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: toepassen, gebruiken, concretiseren, mondeling en schriftelijk illustreren, info linken aan observaties, info toepassen tijdens handelen op stage, enz.

In kaart brengen: (iets) inventariseren en er inzicht in geven.

Situëren: plaatsen in tijd of ruimte.

Exploreren: ervaren, ontdekken, verkennen.

Ondersteunen: helpen, bijstaan (in het kader van verschillende AD's).

Bijdragen aan: een activiteit bevorderen door ergens actief een (concrete) bijdrage toe te leveren; ergens een gunstige invloed op hebben.

Reflecteren: bewust (na)denken over een eigen ervaring (= aanleiding) om competentier te worden.

Vakterminologie (alfabetisch)

Animatieve grondhouding: de zorg die alle medewerkers dragen om in elke situatie de oudere met respect te bejegenen: respect voor zijn eigenheid, ideeën en wensen, respect voor zijn mogelijkheden en kwetsbaarheid, respect voor zijn morele, politieke en religieus-existentiële waarden, erkenning van zijn levensloop en levensverhaal. De animatieve grondhouding ontstaat vanuit de holistische benadering.

Benodigdheden: het nodige, de gebruiksvoorwerpen waaraan men tijdens de opdracht/taak behoefte heeft (van Dale). 'Materieel' of 'middel' zijn synoniemen voor 'benodigdheden'.

Beperkingen (ICF): moeilijkheden die iemand heeft met het uitvoeren van activiteiten.

Complementariteit: aanvullend zijn.

Deontologie: plichtenleer: de leer van de ethische codes, principes, normen en regels eigen aan een bepaald beroep.

Directe zorg: directe of persoonsgerichte zorg (verzorgen, verplegen...), de gebruiker participeert in het zorgproces.

Draagkracht: de bekwaamheid om zorg te dragen, rekening houdend met de fysieke en psychische conditie van de verzorgende/zorgkundige en met het geheel van ondersteunende en belastende factoren in de context van de verzorgende/zorgkundige zoals gezinssituatie, sociaal netwerk en infrastructuur. (definitie: Kind en Gezin)

Dynamische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als iemand met individuele groeikansen en mogelijkheden (≠ statisch).

Emancipatorische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als iemand die in staat is om zijn gevoelens en gedachten te verwoorden, bekwaam is om zelf beslissingen te nemen (zelfbeschikkingsrecht en verantwoordelijkheid).

Ethiek in de opvang/zorg: het nadenken en spreken over wat zorg en opvang tot 'goede en warme' zorg/opvang maakt. Bij dit reflecteren vertrekt men steeds vanuit een bepaald referentiekader (levensbeschouwing, waarden en normen, mensvisie...).

Evenwichtige voeding: een voeding die de verhoudingen (soort, hoeveelheid en variatie) tussen de voedingsmiddelen van de actieve voedingsdriehoek respecteert.

Gebruiker: afhankelijk van de setting kan de 'gebruiker' van de aangeboden diensten een andere naam hebben: patiënt, zorgvrager, zorgontvanger (ziekenhuis); bewoner, resident, zorgvrager, zorgontvanger (woonzorgcentra); kind, ouder (kinderopvang); cliënt, bezoeker...(andere settings).

Geldende richtlijnen: met dit begrip verwijzen we naar de (wettelijke) reglementeringen/procedures die geldend zijn binnen voorzieningen/diensten, school, ed.

Gezinnen: volgens de Vlaamse overheid kan iedereen die in zijn thuissituatie, vanuit een bepaalde zorgbehoefte, nood heeft aan hulp, zich richten tot een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Het kan een oudere betreffen, iemand met een ernstige ziekte, iemand die zorg draagt voor een inwonende persoon met een handicap, een gezin met een pasgeboren baby... Wanneer we spreken over gezinnen, hebben we het dus over het gezin in zijn breedste betekenis, waarvan minstens 1 persoon uit het gezin of inwonend sociaal netwerk een zorgbehoefte heeft of nood aan hulp heeft. De verzorgende die hulp en zorg biedt, ondersteunt dus niet enkel de gebruiker, maar tegelijkertijd het sociaal netwerk dat deel uitmaakt van de specifieke thuissituatie.

Gezondheidstoestand: het samenspel van anatomische eigenschappen en functies (met eventuele stoornissen), activiteiten (met eventuele beperking) en de deelname aan het maatschappelijk leven (met eventuele participatieproblemen) van de gebruiker én externe en persoonlijke factoren bepalen de gezondheidstoestand van de individuele gebruiker.

Holistische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als een geheel; geloof in de samenhang van fysieke, psychische, sociale en existentiële aspecten van het mens-zijn.

ICF: Internationale Classificatie van het menselijk functioneren (World Health Organisation).

Inclusie: de insluiting in de samenleving van sociaal achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. Inclusie wordt vooral gebruikt in het discours rond mensen met een beperking, kansarmen... De verantwoordelijkheid tot 'aanpassing' ligt niet bij de sociaal achtergestelde groepen, zoals bij integratie. Het betreft dus een visie op mensen, die ervan uitgaat dat alle mensen samen de maatschappij vormen, inclusief mensen met een beperking. Zij hoeven dus niet te integreren, ze maken al deel uit van de samenleving.

Indirecte zorg: ondersteunende zorg waarbij gebruiker niet participeert aan het proces (huishoudelijke zorg; combinatie van maaltijd-, linnen- en interieurzorg - op vraag van gebruiker) Wanneer een verzorgende – bv. in de gezinszorg – indirecte zorg verleent, zal zij/hij eveneens aandacht hebben voor het bieden van directe zorg: bv. aandacht voor zelfredzaamheid, gebruiker betrekken bij de indirecte zorg,....

Integriteit: heelheid, intact zijn, ongeschonden of niet gekwetst zijn.

Kansarmoede: Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede.

Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid, huisvesting.

Uit deze definitie werden zes selectiecriteria afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid.

Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria wordt het als kansarm beschouwd. (Kind en Gezin: toelichting kansarmoederegistratie; Het kind in Vlaanderen, 2008)

Kwetsbare gezinnen: Gezinnen die een beperkte toegang hebben tot maatschappelijk hooggewaardeerde goederen zoals werk, inkomen, huisvesting, school en gezondheidszorg (definitie: Kind en Gezin). Vanuit het ICF-schema (Internationale Classificatie van het menselijk functioneren) spreekt men van het hebben van participatieproblemen: kwetsbare gezinnen zijn gezinnen die beperkt zijn in het participeren aan het maatschappelijk leven.

Maaltijdpatroon: het hoe en het wanneer maaltijden tot zich worden genomen, de eetstructuur (VLAAMS INSTITUUT GEZOND LEVEN). Op regelmatige basis, op momenten die hiervoor zijn voorzien voldoende tijd uittrekken om te eten (NICE). Termen die hierbij gebruikt worden zijn ontbijt, tussendoortje, hoofdmaaltijd, middagmaal, avondmaal, lunch, kant en klaarmaaltijden, afhaalmaaltijden, solitaire (alleen eten) maaltijden, gezinsmaaltijd.

Materiaal: de ruwe stof.

Mensbeeld of mensvisie: het beeld, de voorstelling die we hebben van de mens als dusdanig.

Menselijk functioneren: De term 'menselijk functioneren' is afgeleid van het ICF-schema (Internationale Classificatie van het menselijk functioneren – World Health Organisation) dat in relatie staat tot visie op gezondheid van de WHO. In dit model wordt het menselijk functioneren benaderd vanuit 3 perspectieven: het perspectief van het organisme, het perspectief van het menselijk handelen en het perspectief van de mens als deelnemer aan het maatschappelijk leven. Dit model wordt gezien in het licht van een wisselwerking, een complexe relatie tussen een aandoening of ziekte enerzijds, en de externe en persoonlijke factoren anderzijds. De wisselwerking tussen al deze aspecten heeft een dynamisch karakter. Zorg dragen voor het menselijk functioneren van een gebruiker kan dus worden beschouwd als het zorg dragen voor de gebruiker in zijn totaliteit.

Multi problemen: de gebruiker heeft (langdurig) te maken met 2 of meer samenhangende en elkaar mogelijk versterkende problemen (gezondheidsproblemen gekoppeld aan meerdere gezondheidspatronen, psychosociale problemen, participatieproblemen....)

Participeren van de gebruiker/sociaal netwerk bij de zorg (= participatie): geïnformeerd worden, meewerken, keuzevrijheid hebben, inspraak hebben, onderhandelen,.... De gebruiker krijgt de ruimte om zelf initiatief te nemen en verantwoordelijkheid op te nemen. In het kader van ICF krijgt participatie de betekenis van: iemands deelname aan het maatschappelijk leven.

Sociaal netwerk van de gebruiker: de groep van mensen die het kind omringen zoals familie, mantelzorgers, vrienden, sociale contacten...

Stoornis (ICF): afwijkingen in of het verlies van functies of anatomische eigenschappen.

Totaalvisie: 'allesomvattende' visie, rekening houden met het geheel; aandacht hebben voor de gebruiker in zijn totaliteit: als persoon, deel uit makende van een sociale en materiële omgeving; rekening houden met de organisatie waarbinnen men werkt; aandacht hebben voor de samenleving

waarvan men deel uitmaakt... Wanneer men vanuit een totaalvisie naar zorg kijkt, wordt ook de term totaalzorg (zorg op fysiek, sociaal, psychisch en existentieel vlak) gebruikt.

Tijdsordening: de wijze waarop de maatschappelijke praktijk wordt gerealiseerd in de tijd: dagverloop, tijdbesteding, tijdstip van de dag, organisatie van de week, tijd van het jaar...

Voedingspatroon: periodiek patroon hoe voedingsstoffen en energie via voedingsmiddelen tot zich worden genomen, ook wel eetpatroon genoemd (VLAAMS INSTITUUT GEZOND LEVEN). Kan algemeen gerelateerd worden aan sociale en fysieke omgevingsfactoren: aan leeftijdsgroepen (vb. kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen), aan bevolkingsgroepen (vb. Belgisch, Vlaams, Nederlands, Islamitisch...) aan activiteiten (bij dagelijkse activiteiten, bij sport...) of aan bewuste keuzes (vegetarisch, veganistisch, dieet...).

Woonzorg: care/zorg voor een specifieke doelgroep van kwetsbare ouderen (en aanverwante doelgroepen), ongeacht waar ze verblijven of verzorgd worden. Woonzorg bestaat traditioneel uit 2 deelsectoren (zorg aan huis en residentiële ouderenzorg) die evenwel ressorteren onder verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

Zorg: behartiging, toewijding; het streven, de pogingen die men aanwendt om iets in stand te houden of zo goed mogelijk te doen. Bij het gebruik van de term in het leerplan gaan we uit van een professionele context en dus vanuit het bieden van zorg als verzorgende/zorgkundige.

Zorginstelling/dienst: algemene term voor een woonzorgcentrum, ziekenhuis, dienstencentrum, voorziening voor gehandicaptenzorg... dienst: dienst voor gezinszorg, afdeling van een ziekenhuis...

Leerplannen van het VVKSO zijn het werk van leerplancommissies, waarin begeleiders, leraren en eventueel externe deskundigen samenwerken.

Op het voorliggende leerplan kunt u als leraar ook reageren en uw opmerkingen, zowel positief als negatief, aan de leerplancommissie meedelen via e-mail (leerplannen.vvksso@vsko.be)

Vergeet niet te vermelden over welk leerplan u schrijft: vak, studierichting, graad, nummer. Langs dezelfde weg kunt u zich ook aanmelden om lid te worden van een leerplancommissie. In beide gevallen zal de Dienst Leerplannen zo snel mogelijk op uw schrijven reageren.